

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за вршиоца дужности писара среза златиборског, у рангу писара начелства прве класе. Живка Богојевића, бившег полицијског писара.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 11. новембра, 1903. године у Београду.

СТРУЧЊАЦИ ЗА РУКОПИС

О оцењивању рукописа и њиховој вредности владају најразличитија мишљења. Једни из тога стварају читаву науку, а други сматрају знања о томе за уображене и претеране ствари. Том ствари бавили су се људи још одавно. У седамнаестом веку изашла је једна књига од Камиле Балда и једна „Ideographia Prosperi Aldorissi“, које су се бавиле оцењивањем рукописа; у почетку овог столећа изишла је у Паризу једна анонимна књига „L'art de jurer du caractère des hommes par leur écriture.“ Гете и Лаватер интересовали су се тиме, Хенце, који је дуго година публиковао „у Leipziger Illustretzen Zeitung“, оцене о рукописима, написао је и једну књигу о томе („Chirogrammatomantie.“ Leipzig 1862), у многим другим часописима такође се писало много о рукописима. У Француској се у том погледу својим оштрумљем истакао особито Мишон, а Ерленмајер посветио се психологији и патологији рукописа. Такође многи други људи од знања и пера бавили су се тим питањем.

Главна је пак ствар за иследника његово рођено посматрање, сопствене студије, које ће, ако се наставе с ревносту и довољно дуге времена, довести иследника до уверења, да су пре у праву они, да оцењивање рукописа данас најмање има научни карактер. Оцењивање рукописа може за иследника бити од двојаке вредности: он преко њега упознаје своје људе, а затим може решити претходно питање, да ли има довољно ослоњаца да се нађе идентичност двају рукописа, па да се потражи стручњаков суд. Прилике да се о том набаве потребна знања, ваљда се не пружају ником више но иследнику, који не само што до-

бија у своје руке много рукописа, но који познаје већином и људе, чији су ти рукописи. Тако он има прилику да увек из личног саобраћања с тим људима црпи објашњења за оно што је у рукопису пронашао.

Сваки кривични акт пружа за то у изобиљу прилике: концепти и потписи колега и писара, потписи сведока и окривљених, доста пута и писма и друга писмена, која се доносе у канцеларију, дају довољно материјала, да се могу вршити студије. Потребно је дакле само интересовање за ствар, а то се код ревносног судије мора претпоставити. Врло је просто упуство како да се поступа у оцењивању рукописа: Посматра се рукопис, покушава се да се из њега прочита оно што се може прочитати, упоређује се оно што се изнашло с оним што се с друге стране могло докучити о човеку и напоследку чине се покушаји да се буде на чисто, зашто смо у овој и у оној тачки неправилно судили. То је све лако рећи, али извођење свега тога изискује много више времена и труда, што ће се интересантношћу посла и његовим успехом богато наградити. Односно првог дела рада мора се потпуно систематски приступити делу. Најпре морамо настати да проучимо старији облик слова, који по правилу употребљавају старији људи, али нам ваља имати на уму, да не треба изводити безуслован закључак да је старији облик слова употребио старији човек, а модеран опет млађи. Људи, који су имали каквог учитеља за писање и много су самосталнијег карактера, задрже старе облике, које су научили, врло дуго, па чак целог века. Такође има људи, који су из симпатије према архаистичким формама, или према ком старом човеку, навикли на стари облик слова. Исто тако има старих људи, који задрже неку младалачку црту, који радо примају све што је модерно, те одмах одбацују „застарела слова“ као какву одећу која је изишла из моде, и усвајају нову форму слова. Али се сматра као правило, да се, на име у познијим годинама, не мењају више лако навикнути облици слова. Пошто смо проучили овај први случај извежбан или неизвежбан. Тај посао не задаје никаквих тешкоћа, и ма да се не може речима изразити, шта то значи кад се каже „исписан“ рукопис, ипак сваки писмен човек ће да учини разлику између тешког, неумешног, незграпног рукописа и рукописа, који је тачан, исправан и лак. Тиме је пак већ много учињено, јер се после те констатације људи могу поделити

у две велике групе и тврдити, да рукопис није њихов.

Већу тешкоћу задаје питање о полу онога ко је писао, ма да ће и овде сваки, и ко се није бавио студијом рукописа, моћи у многим случајевима чинити разлику. Код мало већег посматрања и вежбања ускоро ће се дотерати дотле, да се у том погледу никад, или готово никад више неће чинити грешке. Али да се дотле дотера није важно само с тога, што се то испитивање мора вршити сваки пут, већ и стога што ће се код повеће поузданости и у мушким писменима открити извесне женске карактерне црте, а у женским писменима мушке, што свакад много доприноси да се позна неки човек.

Први рад, који ваља да предузмемо односно спољашности писмена, састоји се у томе: да се мушки рукописи поделе по позивима. За извесне класе позива то је лако. По брзом, површном, читком, скраћаваном рукопису (н. пр. дин. = динара, в. = вредност, овд. = овдашњи и т. д.) познаћемо одмах трговца. За рукопис научњаков је значајно, да је он — и ако се тешко може читати — веома сличан са штампаним, јер научењак услед многог читања и пехотично тежи да се у рукопису приближи штампаном. Војник пише приближно трговцу али јасније, чвршће, поузданије. Чиновник има рукопис, који се може назвати „употребљеним“. Учитељ основних школа, који непрестано учи децу правилном писању, ретко кад да се ода том раскошу да усвоји самосталан рукопис; он и у обичном животу пише као и у краснопису, као год што и лекар, који је у послу, и своја приватна писма пише рукописом и начином у рецепту. Рукопис се често изражава и према томе из које је дотични писар земље. Онако како пише Француз или Аустријанац, не пише нико више, и кад се њихови рукописи проуче долази се готово до уверења, да човек с националним карактером уопште не може писати друкчије но што пише.

Оно има и изузетака, али овде ћемо готово дати за право др. Фридриху Шолцу, који вели: „Кад један научар пише као неки препишчик, а трговац као уметник, онда су они промашили свој позив. Свакојако да ту много чине и споредни утицаји: Подражавање рукописа неке омиљене личности (нпр. оца), подражавање неког облика, који се неком учинио можда леп и оригиналан код неког туђег рукописа; даље наслеђе а и извесне телесне особине доприносе много, пошто н. пр. кратковиди

увек пише ситно. Али ови споредни утицаји имају или само на чисто спољашње моменте утицаја (величина писмена, положај редова итд.) или показују извесне карактерне особине (тежња за подражавањем, несамосталност).

Изналажење, управо читање тих и других карактерних особина најтежа је ствар у оцењивању рукописа, али и најважнија; „ми не пишемо само руком, већ и мозгом,“ вели Шолц, а то је истина. То ће нам се најлакше објаснити, ако узмемо да оцењујемо не рукописе разних људи с разним особинама, већ рукопис људи у различитом расположењу. С потпуном правом узимају се ту за углед свакад Наполеонова писма, пошто је мало људи који тако реагирају на све утиске а још мање оних који су толико доживели као он: 1804 3 децембра 1805, 1806, 21 септембра 1812, 6 октобра 1812, 13 октобра 1813, писмено абдикације, 4 априла 1814, и — на Св. Јелени. Каква промена судбине, каква промена расположења, каква промена у рукопису. Проучавање ових ђсам потписа поучније је но читав низ књига. Изгледа да је немогућно, да се датуми потписа размене и да се потпис Наполеонов док је Буонапартина срећа била на зениту може сматрати као потпис, који је император потписао на Св. Јелени.

О особинама рукописа, које потичу услед болести, нећемо ни да говоримо. О томе мора да суд изрекне лекар. Иследник је само дужан да потражи лекарево мишљење, кад се код рукописа сведокова или окривљене личности појаве моменте, који падају у очи. Такви моменте су нпр. неправилно писање слова или речи, неспособност да се напише оно што се диктује или казује, састављање слова или речи, укратко све што изгледа необично. С правом се наглашава, да се многе душевне болести (на име парализа) још много раније покажу у болесникову рукопису, пре но што се икакав траг борбе може опазити. — За иследника ће бити важно то посматрање, да мугава лица, а нарочито извесни идијоти пишу слично ономе како говоре. Последњи уметну одједаред у сред рукописа неку бесмисленост, нешто што се не може разумети, а први тек напишу: „ад на вби оди гојђе“ (Кад на врби роди гројђе). Пошто анонимне пријаве, писма у којима се прети, ружи и слично чини већином долазе од идијота, то ће иследнику бити лако констатовати по таком једном лапсусу, да је то дело неког идијота.

(Свршиће се)

Узроци престапа и борба с преступношћу

(по најновијим научним податцима)

Изгледа, да се у криминалистици одавно сматра као непобитна истина, да се преступи скоро увек јављају као испољавања зле воље преступника; одавно сви напори правника и државне власти били су управљени искључиво на то, да би по могућности обуздали таква испољавања путем сурових репресивних мера! Али у тој мери,

у колико је напредовало научно изучавање преступних факата, и најближих узрока, који су условљавали те преступне факте, постајало је све очевидније, да на преступе треба гледати пре као на ране извесне врсте, које заражавају друштвени организам, и од којих према томе треба лечити тај организам, а не тешко кажњавати преступнике. Нарочито велике услуге учинило је у том односу прилагање кривичном праву начина статистичког метода. Тада се брзо увидело да не само преступност становништва извесне земље, за извесно време, представља величину довољно постојану, која се колеба само у одређеним границама, које су при том сувише уске, него да и сам распоред престапа по категоријама, остаје више или мање незанимљив, дотле док се не измене социјални и економски услови, у којима се државе налазе. А за тим су даља, подробнија испитивања доказала да на количину и род престапа силно упливишу и многи, чисто физички фактори. У броју ових последњих једно од највидљивијих места заузимају годишња времена. Распоред различних категорија престапа по појединим месецима, представљено у облику криве линије — као што се то често узима у статистици — показује потпуно несумњиво, да ако ту и бивају каква била колебања, то су она једва приметна.

Тако по податцима француске статистике за више од 40 годишњег периода, од 1827 до 1869 године — неморални покушаји на децу, у хладне зимње месеце, од новембра до фебруара, чине само од 5 до 5½% општег годишњег броја таквих престапа; а у пролеће број таквих престапа све више расте, и у Јулу достиже максимум — 14%. За тим са наступањем јесени ово опет почиње поступно да опада до зимњег минимума. У Немачкој тешке и лаке телесне повреде, личне увреде, домаће свађе, противљења властима, најчешће се понављају у месецу августу, а краће сваке врсте покушаји на туђа имања, најчешће се дешавају у децембру. Већ само ти факти невољно наводе на мисао да између невоље, која нарочито расте у зимње време, и престапа против својине постоји извесна веза, као што постоји веза између летних врућина и престапа против наравствености и друштвеног поретка, — нарочито кад се томе још дода да и максимум зачетка тако исто бива обично у топлим месецима године. Може бити, да међу тим појавама и нема нарочитог узрочног односа, у правом смислу те речи; шта више врло је вероватно да ту делују, осим козничких, још и неки други фактори. Али се не може одлучно одрицати очевидни паралелизам између колебања температуре, и количином ових или оних престапа. А да би се показала сва важност сличних извода с научне тачке гледишта да поменемо испитивања Петенкофера, која показује да постоји извесан паралелизам између развита инфекционих болести нарочито тифозних побољевања, и колебања нивоа воде под земљом; — у оно време кад још није било ни речи о каквим специјалним бацилама тифа, мере предузете тада у Минхену, изазвале су значајно опадање смртности код тамошњег становништва.

Али не само да годишња времена упливишу на размере преступности, него како изгледа, такво дејство показује и раса, па и вероисповест. У осталом констатовати утилитетна два последња фактора у извесном случају већ је много теже. Ипак тај факат, да је склоност самоубиству у германској раси 15 пута јача, него у романској раси, не подлежи никаквој сумњи. Тешкоћа испитивања тога питања јесте у томе, да до данас још није потпуно научно утврђено: шта управо треба да се узима као раса у антрополошком смислу. Али зато утилитет професија и занимања на преступност, јавља се већ сад као потпуно утврђени факат. У осталом томе се није ни чудити, пошто је несумњиво да је већ и сам избор професије у врло многим случајевима условљен природним, индивидуалним особинама човека.

Занимљиво је да један од најважнијих узрока, који изазивају растење количине престапа, јесте неумерена употреба алкохола, у ком било облику. Неоспорно је, да међу преступницима количина сталних пијанаца увек бива врло значајна. У Белгији посматрања за период од 29 година показала су, да међу осуђенима на смрт, алкохолици састављају око 60%, а међу осуђенима на доживотну робију — 54,6%. Бонхефер испитавши 113 скитница, нашао је да су 101 од њих пили сваки дан, у средњу руку, по ¾ литра ракије. Под непосредним утилитетом алкохола извршују се сви, најсуровији престапи против личности, — као што су телесне повреде, разбојништва праћена насиљем, вређање моралности, покушаји на женску част, буна против установљених власти, док се престапи против сопствености ретко кад врше у том стању. Недељним и празничним данима, кад људи пију више, извршује се скоро половина свих покушаја, учињених у преступној намери. Значајно је, да у Немачкој, где на 1000 људи долази у средњу руку 1,83 осуђених за наношење тешких телесних повреда, у Пфалцу где обилно има вина, тај број долази до 4,81, у Баварској где обилно има пива — до 3,42 па и до 4,9, а у провинцији Бромбергу, где се нарочито много пије ракија, — до 3,44, то јест скоро два пут више од нормалног броја.

Даље нису без утилитета на преступност и злоупотреба дувана, морфијума, кокаина, етера. Веома важну улогу играју у том односу и разне предрасуде, празноверица, а нарочито проституција. Тако усређивање проституције у јавне куће, без сумње да умањује преступност, јер скраћује сутелнерство, које је извор толиких престапа.

Још је интересантније дејство разних економских и социјалних фактора. Тако је већ давно било опажено да поскупљавање хлеба увек вуче за собом растење броја крађа. Кад је у средини 90-тих година двојни центнер раки стајао у Немачкој 21 марку, број осуђених за крађу, није прелазио тамо 190 на 100.000 становника; а 1891—1892 године, кад је та цена достизала 31,66 марке број осуђених за крађу био се тамо на 236 на истих 100.000 становника. Очевидно је, да између оба та појава постоји узрочна веза, која је условљена тешкоћом за већину људи да се одуче

од уобичајене навике да проводе "извештан начин живота. У потврду тога може се навести то, да се у гладним годинама нарочито увеличава проценат преступа против својине, које извршују млади људи, који још немају породице, и који би према томе, грбали да мање од других осећају последице скупоће хлеба.

Даље, од узрока, који имају чисто индивидуални карактер, врло озбиљан значај имају наслеђе, узраст, пол, порочно стање, а нарочито васпитање и образовање. Необразованост и рђаво васпитање долазе у број најважнијих фактора, који подржавају извештан ниво преступности у извесној земљи, и ширењем писмености у масу, преступи се не само умањавају у количини, него се мења и сам карактер њихов; они постају све блажији.

Најзад и анатомске особине тако исто не остају без уплива на индивидуалну склоност ка преступу. И ма шта говорили противници Ломброза, тип урођеног преступника, као и тип криминалоида, не само да стварно постоји, него се у самој ствари налази много чешће, него што се мисли. У осталом о томе је предмету већ тако много писано, да би било сувишно излагати овде још један пут идеје Ломбровозове о *delinquente nato*.

Зато се морамо зауставити на идејама Ломбровозим, које је скоро исказао о томе, како би се, у суштини требало борити с преступима. У самој ствари једва може бити какве било сумње у то, да што се тиче преступа, наше време показује врло мало утешнога. И ако се не може поуздано уверено казати да би се под уливом економске диференције, и све већега контраста између положаја богатих и бедних, и количина преступа према томе увећавала, пошто поправка полицијске организације даје потпуно разлога да се држи да је број неоткривених преступа сад значајно опао; ипак такви факти као што су растење количине малолетних преступника и велики број рецидива, невољно наводе на довољно суморна размишљања. Очевидно је, да ми за борбу о преступима употребљујемо са свим друга средства него која би требало. И многи најновији криминалисти почињу већ озбиљно да говоре, да не поправка, као што је делимична измена савременог пенитенцијарног система, не замена једне врсте тамнице другом, или једних казни другима, па ни разне мере, које чмају за смер поправку преступника, — ништа од свега тога не може ту помоћи самој ствари, него само радикалне мере, које иду на то да се из корена измени цела кривична репресија. Ствар је у томе што у основу савременог система борбе с преступима, лежи, као што је познато, претпоставка, да су преступници увек одговорни за своје радње, пошто их извршују слободно и при потпуној свести. Али како се може признати, да је та претпоставка истинита, кад факти показују, да је увећавање увоза алкохола у земљу, у средњој мери не више него за 10 грама на човека, у стању потпуно изменити слику преступности у тој земљи. О каквој одговорности, о каквој свести и слободи, може, при таквим условима, бити речи? Не, неоснованост такве теорије под уливом савре-

мених научних испитивања, постаје "све очевиднија, не гледајући ни на све покушаје да се старо начело кажњавања преступника, као освета за зло које је учинио друштву замени новим начелом кажњавања, као извесном мером за поправку њих. Данас је већ немогуће одрицати да ни казнама, ни тамничким затвором ни самом робијом на галијама, немогуће је и за једну тачку умањити преступност у једној земљи, немогуће је исправити ни једнога преступника, као што се то јасно доказује огромним бројем рецидивиста. А у таквом случају невољно потиче питање: за што се ту употребљују такве мере, које никако не достижу свој смер. А сад гледајући резултате добивене науком, већ је немогуће одрицати да примена друштвене или државне репресије на све врсте преступника, без разлике, почињући од таквих, који несумњиво пате од ове или од оне форме душевне болести, и свршујући таквима који су пали у преступ каквом било судбоносном случајношћу — не доприноси баш никакве користи друштву. Очевидно је да је ту преко потребно да се радикално измени цео систем борбе с преступношћу, да је преко потребно прекинути са применом насиља, као мере, која је, у најбољем случају потпуно некорисна.

Да додамо то, зар се још давно нису примењивале према преступницима најсуровије казне, зар их нису черечили, пекли разносили на коњима и колима, сипали им у уста растопљено олово, крхали им ноге и руке и пуштали да им лагано истекне крв у страшном загрљају гвоздене девојке¹⁾. Па шта је било? Број преступа не само да се од тога није смањивао, него на против што су суровије биле казне, тим је више растао и број преступника. Али што су казне поступно постајале блажије, на дивљење тадашњих правника, и број преступника опадао је сам собом и при том пре у оним државама где је раније било укинуто мучење. Значи да мере застрашивања очевидно нису ничему служиле. Али како се одрећи рутине која је вековима владала, како увидети да су казне не само некорисне, него шта више и штетне! И сад криминалисти начело застрашивања замењују начелом поправљања преступника, узимајући да је смер казне да се од тих преступника начине добри људи, па још и угледни грађани. Али значајно је, да при том они, како изгледа, никако не знају, у колико таква идеја већ сама на себи показује се као бесмислица, пошто она у самој себи носи јасну несагласност. У самој ствари свака казна, по самој суштини својој, показује се као насиље над личношћу; а насиљем никад није могуће васпитати у човеку добра осећања, а без тога се никаква поправка не може замислити. И чудновато би било очекивати да тамничке уредбе и правила, ма била и најидеалнија, могу ганути какву било људску душу, да развију у њој лепе особине, кад је у основу сваког тамничког режима тежња да се систематски гуши и убија у затворенику свако осећање људског достојанства, кад у

¹⁾ Види «Телесне и смртне казне, у свима временима и код свих народа у «Полицијском Гласнику» за 1902 годину.

тамници на тога затвореника гледају обично не много боље него као на звера. Већ је одавно утврђено, да тамница само коначно квари човека који је пао у њу, ако је у њему још остало колико било добрих зачетака; да се преступник учи у тамници само да лукавије, вештије прикрива трагове својих преступа. На тај начин наше тамнице, као резултат, показују собом у суштини, праве расаднике преступника, из које га они излазе с неодољивом издржљивошћу према раду, и са јако ослабљеном вољом. По потпуно тачној примедби директора белгијских државних тамница, Пренса, усамљени затвор само развија у човеку најниже животињске инстинкте. „Па и како може“ — говори Пренс — да се научи да иде дете, које непрестано држе у пеленама? Како се може научити човек да живи у друштву, кад га усаме у засебну собицу?«.

Ипак кад је немогуће непредузимати никакве мере против преступника, немогуће је оставити сасвим без надзора њихову преступну радљивост. То би у многим случајима могло нанети друштву огромну, ненакладну штету. Установа условне осуде, о којој се тако много говори у последње време, може се, у суштини, применити само на такве преступнике који су извршили преступно дело под уливом случајних прилика, које су се неповољно стекле; а према поквареним људима, а нарочито према околним зликовцима, код којих постоји органска наклоност према преступима, та установа једва да се може применити с коришћу. На тај начин потиче питање како да се обезбеди друштво од таквих субјеката?

Одговор, који даје Ломброзо на то питање, врло је интересантан својом оригиналношћу. „Познато је,“ вели тај знаменити криминалиста, „да је проституција најактивнија мера за заштиту друштва од преступа против наравствености. Историја показује да у време Лудвика VII потребу француског народа у сили скоро су искључиво подмиривали разбојници и кријумчари, пошто је тај производ био оптерећен тако великим наметима, да је за масу народа био недостижан предмет раскоши. У Јужној Америци, и у Старој Грчкој, а тако исто и у Старом Риму најкрвожеднији преступници записивани су у редове војске. Код Француза још не сасвим одавно знаменити венсенски стрелци, били су скоро сами преступници; морски разбојници Дрека били су језгро инглеске флоте, а грчки разбојници, Клефти, — језгро грчке војске.“

„Код полуварварских народа,“ продужује Ломброзо даље, „који сматрају преступ као подвиг, а никако не као злочин, преступници не ретко бивају прави витезови и заштитници масе народа. У Сардинији и Корсици, а тако исто дуго време у Сицилији, за време Бурбона, разбојници су играли улогу судија и заштитника свих угњетених. Они су, отимајући од богатих, стално делили своје добити са бедницима. У Неапуљу, а у неколико и у Сицилији, Мафија и Камора, и ако су у суштини и биле преступна друштва, поред свега тога ипак су вршиле неке судске функције, у прошло време, према целом народу а данас у његовим нижим слојевима, у тамницама и јавним домовима. Они су били органи

друштвене безбедности и штитили су путнике од разбојника, од којих држава није могла да очисти путеве.

По томе, мисли Ломброзо, ако се паметно управе аномалне наклоности таквих људи, то је могуће извући из њихове активности велику друштвену корист. Тако варалице са њиховом несавладљивом наклоношћу ка великим радњама и пословима, могли би лако бити преобращени у моћне покрете прогреса. Сувишак енергије нагони их, обично да не узимају на ум никакве препоне и не ретко извршују таква дела, пред којима би стукнуо сваки поштен човек. У самој ствари и просецање Сујецког канала зар није било чудновато предузеће, које је доведено до краја помоћу оних истих преступних средстава, која су, после тога примењена и у ствари Панамског канала?

Зар фалсификатори, заједно са многим штетним вештинама нису упознали друштво с целом масом нових корисних производа? Ради доказа треба само напоменути, да вештачка свила, ароматичке есенције у винодељу, вештачка вуна, — све је то било с почетка измишљено у смеру фалсификације.

Ломброзо тврди да огромну силу, којој је корен у преступним наклоностима људи, треба не гушити него разумно примењивати на опште добро. По његовом мишљењу о томе треба тим пре мислити, што при садашњим друштвеним условима преступност поступно губи онај дивљи карактер, који је раније имала, и мало по мало узима блажије форме, које је лакше експлоатирати на корист човечанства. Он говори да сама природа као да нас упућује на потпуно могућност тога. Тако би се скитнице могле, по његовом мишљењу слати у далеке колоније, као пионири културе; од убица могли би постати добри хирурзи. Но, извесно је да је при том преко потребно посматрати наклоности код таквих индивидуа, по могућности од најранијих година. Познато је како је Нино Биксио, од ужасног разбојника и скитнице постао доцније храбри борац, на мору и на суви, за слободу Италије. А зар је мало скитница и убица који су пришли Гарибалдију и суделовали у његовим смелим експедицијама те постали прави хероји! Ломброзо тврди да је он срегао у животу не мало таквих лопова и убица, за које су преступи били само средство да добију могућности да се после одаду своје позиву, и који су му сасвим искрено говорили, да се никад не би одлучили ни на какав злочин да су били у стању како било да постану смер. И он исказује уверење да би то несумњиво тако и било и да би при другим условима сви ти преступници од непријатеља друштва постали корисни чланови његови. За доказ он, између осталог, наводи опште познати факат да један од најзнаменитијих савремених оператора има, по спољашњости, по склопу лобање и цртама лица, све знаке типичног, урођеног преступника; али он је своју свепуну енергију упутио на хируршку радљивост, и сад је постао славан својим операцијама које су истина врло опасне, али су ипак увек генијалне.

„Ко је читао животописе првих пресељеника у Америку и у Аустралију.“ пише Ломброзо, „за њега не може бити сумње да су сви они били прави, урођени преступници, разбојници и убице, али освајањем Новог Света, они су учинили велику корист човечанству; њихова потреба да се бију и проливају крв нашла је себи потпуно задовољење међу дивљим племенима, док би у њиховој земљи она могла бити велика друштвена опасност.

Нарочито великог успеха очекује Ломброзо од утилизације политичких преступника. Њихову ватрену енергију, њихову страсну тежњу за остварење идеала он сматра да је потпуно могуће управити на алтруистичке смерове. И он тврди да свака разумна влада треба да се неизоставно користи тим штетним силама, управивши их на друштвено добро, за то што те силе, више него које било друге, могу да донесу користи и да дигну инертну масу на службу добру. Обично је њихова енергија управљена на врло далеку будућност и по томе носи разорљив карактер, али само треба умети управити је на ближе смерове и она ће се, место разрушавања, показати као потпуно способна за стварање.

Идеје које је исказао Ломброзо у суштини нису ни из далека нове; пошто је скоро то исто проповедао некада Фурје. Али то им ни мало не одузима извесни интерес. Има истина које тек доцније налазе себи приступа у друштвену свест. Мисао о томе да је потпуно могуће и шта више да треба утилизovati на корист друштву преступне наклоности штетних чланова његових, да је то скоро јединствен начин да се друштво бори с преступима, мисао та, коју је сад поновио Ломброзо, у сваком случају заслужује потпуну пажњу. Све сад указује на то да казнама, основаним насиљу, није могуће ни умањити преступност, ни исправити преступнике, да тамнице не доприносе у томе односу никакве користи, него пре штете. А тако исто немогуће је да се одједанпут измене савремени социјални услови, пошто прогрес не допушта никакве скокове. А међутим статистика јасно показује да све мере, које се у данашње време предузимају ради борбе с преступношћу, потпуно ништа не користе. Онда зашто у таком случају не бисмо пробали у том правцу друга средства? Зашто не бисмо ступили на пут, који сад указује Ломброзо, и одрекавши се сваких репресивних мера да не учинимо неколико покушаја разумне експлоатације преступника, на корист тога друштва, у чијој средини они живе и раде.

ГАГИСТЕ И ГУГИСТЕ

из мађарске криминалистике

Криминали се свакодневно све више усавршују. Што се више образују нови односи и кривични су одмах ту да им се прилагоде; тако да кад би се саградила железница до месеца, за мало дана на њему би већ било злочинаца, који би своју умешност одмах прилагодили тамошњим приликама.

Свака земља има нарочите категорије својих злочинаца. Индустријска држава има куд и камо различније злочинце, од трговачке и земљорадничке државе. Тако имамо и у Мађарској нарочите врсте злочинаца.

У једној је мађарској вароши вашар. Она је средиште многих села и варошица, те је силан свет са свих страна поврвео на годишњи панађур. Варош није иначе велика, али се овим поводом препунила. По свима улицама зврје кола, у којима су упрегнути одлични мађарски коњи, које сам сељак гаји. За вашар су сем варошких механа подигнуте и многе кафанске шатре на вашаршћу. Из њих се свуда чује циганска музика, песма и вика расположеног света. Мађар је веома живахан, воли музику, песму и вино. Стотине и стотине људи мувају се око шатри и кола. Највише их је у мађарском сељачком оделу, које је, нарочито код женских необично шарено.

Међу тим светом има доста елегантних мађарских жандарма у зеленој униформи, са црно лакованим округлим шеширима, и на овима дугачким перјем петлова; има Цигана, Сјовака, али прилично и варошана. Кад узмемо к томе још и особите типове просјака и просјакиња, униформисаних чиновника, војску, тада имамо са свим шарену слику, тако да би сваки онај, ко то први пут види, могао помислити, као да је на маскен-балу.

Међу купцима и продавцима, међу светом који је дошао на вашар ради забаве, има помешано и много злочинаца, а међу овима две нарочите сорте мађарских злочинаца. То су гагисте, који долазе до жртава својом лукавошћу и препреденошћу; и гугисте који по потреби силом савлађују своју жртву и нису ништа друго до модификовани разбојници.

Гагисте су и гугисте нарочито с тога опасни што се појављују само у групама и што се служе прерушавањем одела и лица. Најобичнији је случај код њих прерушавање у одело бившег војника са врло дефектним огрточем, за тим честитог сељака, угледног човека, поседника, адвоката или трговца. Наравно да на вашару није само једна таква група, већ их има више оне се знају међу собом, па се по потреби и потпомажу.

То су већином сточни панађури, на којима се нарочито купују и продају коњи. Једна је група гагиста изабрала за се место где се коњи продају, и ми ћемо је мало боље предочити читаоцима.

Баш је био продао један сељак свога коња, кога је сам и одгајио, за лепу суму од неколико стотина форината. Продавац још једном потапша коња по врату на растанку и гледаше за њим скоро тужно. По том бројаше новчанице, које је добио за продатога коња. У том тренутку приђе му један угледан сељак и погледа, као да и он броји новце. Тај је поштењаковић гагист.

„Ви, ваљда, прегледате,“ почиње он разговор, „да нема међу тим банкнотама и која лажна? Да, да, треба бити са свим предострожан! Хоћете ли ми веровати, ја сам такође данас преварен: продао сам два вола и добио сам за њих добру своту. Ја верујем да и у том новцу има лажнога, јер не може човек довољно да буде предострожан, те да не буде преварен.“

У том се тренутку приближује један отмено одевен човек, други гагист.

Први му гагист прилази и каже: „Какво добро, господине докторе, да вас сада паћох; хоћете ли бити добри да прегледате да овде нема која лажна новчаница међу мојим новцима?“

И по том пружа финоме господину пакет са новчаницама.

Ради објашњења он каже жртви: „То је адвокат из нашега срескога места, паметан човек и врло љубазан и предусретљив господин према сваком сељаку!“

Господин адвокат са значајним изразом лица прегледа озбиљно новчанице и међу њима налази две лажне. „Вас су преварили пријатељу,“ каже он своме другу, „овде има две лажне новчанице. Ја ћу их одмах поцепати, јер је веома опасна ствар имати код себе лажнога новца. Кад се код кога нађе лажан новац, тај има велике непријатности код полиције и суда.“

Он поцепи фалсификате, а по себи је разумљиво, да се и бедни сељак жали побуђен да умоли паметнога адвоката, да и његов новац прегледа.

Доброћудно прегледа адвокат и жртвине новчанице. Брзо пропусти сав новац кроз своје руке и необичном вештином прикрије једну или више великих новчаница.

Затим враћа савијене новчанице сељаку и каже му: „Све је у реду, ви сте срећни, добри пријатељу.“

Сељак, са великом захвалношћу, прима натраг свој новац и оставља га у џеп, и тек код куће, када понова пребројава новац, примећује, да му је на необјашњив начин нестало толико и толико новаца. —

Такве сличне игре одигравају варалице на местима где се коњи продају, а и на вашарским местима, где се продају ситнице.

Један се стари, ислужени војник мува кроз гомилу. Наједанпут се сагиње и нешто диже, па брзо сакрије под свој огртач. Љутито погледа на једнога мађарског сељака, који га је приметио, када се овај брзо сагнуо. Тај је војник гагиста, а сељак је жртва. Војник непрестано гледа у сељака и најзад му каже:

„Добро, драги пријатељу, када сте већ видели, онда не могу да сакријем целу ствар од вас. Видите, — и покаже сељаку кесу, пуну златнога новца, — „то сам баш сада нашао. Наравно, да и ви имате један део од свега овога, јер сте и ви у исто време видели кесу када и ја.“

Војник узима једну златну пару из кесе и каже сељаку:

„Отидите у онај дућан преко пуга и промените овај новац. Куните дувана, па ћемо видети шта вреди та пара.“

Сељака нестане и у скоро се врати са пуним шакама сребра. Пара је била прави дукат.

Наравно да је тај дукат био једини прави. Други су били сви у кеси тантузи, а прави је дукат био само замка за сељака.

„По себи се разуме, да сада морамо да делимо,“ вели стари војник.

Код сељака распалила пожуада за новцем и већ се био помирио с тим, да је половина златника његова; хтели су већ да уђу у једну крчму и да тамо поделе новац, кад ће војник на један пут рећи:

Шта ће мени злато? Само могу доћи у највећу неприлику због њега, јер сам ја стари ислужени војник који живим од просјачења. Како бих могао оправдати имаовину толиког злата! Купите мој део златника ви, а дају вам их јевтино; дајте ми и много мање, само у сребрним форинтама. Кад њих имам код себе, онда неће бити подозрево.“

Сељак увиђа да ће на тај начин доћи до доброг пићара, ако даде војнику мање но што златници вреде. Плати педесет или шездесет форината, — док по његовом мишљењу златници дупло више вреде, — и узима кесу себи. Тек кад је хтео да замени први златник, увидео је да има у рукама тантузе. —

Много је компликованији следећи случај, који је испричан са свим истинито, као што се и десило. Жртви прилази један гагист у сељачком оделу и почиње разговор о времену, о ценама на вашару, о изгледима око годишње жетве, о политици. За тим јој исприча, како је један богати трговац изгубио јанцик са златницима.

„Зашто, брате“, продужује гагист, „не чува боље свој новац? Кад бих га ја нашао, баш му га не бих дао. Ко може да изгуби толики новац, има сигурно и много више и неће тога ради осиротети; а како би то добро пало једноме од нас, кад би на један пут постао сопственик јанцика, пуног златника. И ви, ваљда, не бисте дали новац, кад бисте га нашли.“

Обично одговара сељак: „По себи се разуме да не бих“ — а тиме гагист сазнаје да је жртва способна да падне у клопку. Ако пак сељак изјави, да би вратио новац кад би га нашао, гагиста га оставља и тражи другу жртву.

Гагиста се по том удаљује. После неколико минута прилази жртви један ислужени војник.

„Из кога сте ви села?“ пита он сељака.

Сељак каже своје родно место. Војник се зачуди и каже:

„Онда ви сигурно познајете мога друга Јаноша?“

Тешко да има које мађарско село, у коме се не би могао наћи који ратни инвалид по имену Јанош

„Сигурно,“ објашњује сељак, „ви мислите Јаноша Вертеша?“

„Дабогме, њега мислим“, одговара војник. „Шта ми ради тај стари пријатељ? Како смо често на бојишту делили последњи залог хлеба и под једним шатором спавали!“

Стари војник почиње за тим живо описивање својих разних подвига и уме да пробуди патриотизам у сељака, причајући му о јуначким делима многих Мађара.

„Па како иде доброме Јаношу?“ упита још један пут војник. „Има ли своју кућу, своја добра?“

Ратни инвалиди обично нису никакве капиталисте, и тако сазнаје војник, да је његов стари ратни друг у рђавим материјалним приликама.

„То ми је жао,“ каже војник, „он је заслужио бољу судбину, како бих му радо помогао. — Али ја му сада могу помоћи“,

наставља он, „Бог је био добар, те сада имам новаца. Вама се могу поверити.“

Војник предострожно подиже свој огртач и показује кесу с новцима.

„Нашао сам је овде на вашару, а луд бих био, кад бих је вратио. Треба човек да се уме користити срећом, кад му се она једном приближи.“

Тада се на један пут преплаши војник и каже:

„О, како сам био луд да вам поверим ову своју тајну. Ви бисте ме могли издати. Али ви то нећете учинити, зар не? Ја сам одмах готов, да и вама дам нешто од овога новца.“

Кад је разговор већ дотле дошао, гагиста даје знак и појављује се један фино обучен човек. Војник се обраћа њему с питањем, колико вреди златна пара, коју му пружа, а коју је извадио из кесе.

Господин разгледа брижљиво новац и по том каже: „Дају вам за њега десет форината.“

Узима златни новац и изброји војнику десет форината у сребру.

„Имате ли још оваквога новца? Узећу вам колико год имате по десет форината комад“, вели господин.

Војник се направи као преплашен и каже да више нема. За тим одлази на страну са сељаком, и сада настаје иста маневра као и мало пре. Треба да се подели новац, он каже како би златан новац могао изазвати сумњу кад би се нашао код њега и предлаже сељаку да му овај откупи и његов део. Сељак тада плаћа сто или две стотине форината, које је добио за продате коње или волове, и тек доцније примети да је преварен. —

Наравно да варалице не употребљују свуда исти начин, као што је овде назначено, већ имају увек нове варијације. Увек имају нове мајсторије, тако да чак и људи које су већ преварили гагисте, падају и по други пут у њихове замке.

Гагисте не раде само напољу на вашару, већ и по крчмама.

Мађарима је скоро урођен грех коцка. Када је Мађар расположен, он пије, пева и коцка се. Чак се и просјаци по ћошковима коцкају у испрошене крајцаре. Свуда се по крчмама могу видети да седе људи, а пред њима по гомилици новца и играју карата или бацају коцку. Горко их је искуство научило, те се мађарски сељаци никада не коцкају на вашарима са *страним* људима. Они знају да се лако може да умеша у друштво какав коцкар по занату, те да им својом лажном игром у брзо истресе џепове. С тога мађарски сељаци играју само са својим познаницима, са пријатељима, те гагисте не могу ништа да зараде својом лажном игром. Они могу само — обучени у сељачко одело — да седну поред стола и да гледају игру.

Гагиста пуши на велику, сребром опточену лушу од морске пене. На овој је на доњој страни главе улепљена нека материја. При гледању се гагиста толико нагне, да му глава од луше допире до гомилице играчева новца. Када гагиста повуче своју лушу, увек му се прилепе по неколико комада сребрнога новца за онај

део улепшене луше, а он их одмах узима у цеп, да би могао поновити своју маневру. Играч се толико занесе игром, да и не види да му нестаје новаца; пребројава после неколико пута новац и мора да дође до убеђења, да је изгубио много више, но што је мислио.

Кад се сврши вашар, и кад почну људи да се враћају својим кућама, тада гугистама отворено поље за њихов занат. Гугиста изађе на друм и замоли сељаке, који се враћају у своје село, да и њега повезу, пошто му је далек пут. Таква му се молба никад не одбија. Сељаци, враћајући се са вашара, обично су преко мере угрејани, па чак су и жене попиле нешто више, но што им је жеђ изискивала. Гугиста има при себи још једну флашу доброга вина или шљивовице, и даје својим сапутницима у колима, да пију од тога вина или ракије,

У пићу је помешан и прахак за успављивање, те ускоро све поспи у колима. Тек је тада дошло право време за гугисту. Он задржи кола, скине са њих своје сапутнике, узме им сав новац и ствари од вредности. Потом седне на кола, потера коње па их све ма где прода. На сваки начин да је сељацима веома непријатно, када се у по ноћи, с буновним главама, пробуде и нађу у пољу, на чистини.

Гугиста се не намерава само на сељаке, већ и на трговце, који се враћају са вашара са пуно робе или са пуним кесама новаца.

Једна девојка стоји на путу и моли таквог једног трговца, који се враћа са вашара, да и њу поведу. Трговац обично има у колима и кочијаша са собом. Кад је приме на кола, она приђе к њима напред и почиње да им прича једну од најинтереснијих епизода са вашара, тако да њоме са свим освоји пажњу својих слушалаца. Међу тим се прикаче на кола три четири гугисте, исеку конопце, којима су везани сандуци на колима, побацају сандуке из кола, брзо их сакрију по цбуновима иза друма, па онда даду знак девојци. Ова онда замоли да је пуне из кола, пошто јој је ту близу пречи пут пешке за кућу.

Ако покрадени примете замке гугиста, ови се онда не устручавају да употребе и силу. Као горе поменута девојка, врло се често преоблачи гугиста, и он служи за то да би по потреби савладао кочијаша. Ови се злочинци не устручавају чак ни убиства, само да би дошли до свога циља.

Једна је од обичних мајсторија тих разбојника, да задрже кочијаша, као да замоле од њега ватре за дуван. Застане ли овај, у тренутку га свуку с кола, из заседе се појављују неколико гугиста, држе коње и везују кочијаша, ако то мора бити, па онда чине већ своје. Они пресећу и пешаке, пијане и трезне, кад се враћају са вашара, па их заустављају и пљачкају.

Изврсна мађарска жандармерија има врло честе патроле, и ове су необично предане својој служби, али ипак не могу да буду свуда, те гугисте увек нађу начина да пронађу жртву и похарају је.

превео Д. В. Бакић.

ПОСТУПАЊЕ С МЛАДИМ ЗЛОЧИНЦИМА И НАПУШТЕНОМ ДЕЦОМ

(НАСТАВАК)

Одрасли би могли неказнимо децу за њихове цељи употребљавати, односно злоупотређавати и то помоћу припомагања, наговарања а особито би ову улогу играли при крађи младих а у исто време неказнине деце, кад би нпр. јатак у овоме некажњен био а то би ужасно деморалишући морало дејствовати. У једаном датом нам мишљењу, изложена је брига о томе, да ће се ова злоупотреба од стране одраслих још више повећати, па због тога је изразио жељу да се предлозима од стране комисије још већа брига поклони, те како би се једна таква опасност достојно предусрести могла. И одиста, у правилном тумачењу, које је у првој поставци дато, лежи заштита младих од евентуалне злоупотребе и пљачкања од стране одраслих. Пошто су све готово речи предлога, у горе наведеном мишљењу, негација тражењу државном, да се неко казни, то онда значи, да се саучесник, помагач и јатак не требају казнити све дотле, докле се год у појединим случајевима неурачунљивост детета из § 51 кр. зак. за Немачко царство не буде констатовала. Но нужно је, да се постојеће контраверзе изражавају и то једним нарочитим законским наређењем а које би требало да гласи: *„Казнимост учесника, помагача и јатака неће моћи због тога бити искључена, ако исти у моменту извршења крив. дела имађаху преко четрнаест година.“*

Од стране комисије изабрата је пуна четрнаеста година у погледу казнимости младих а од стране појединих писаца оно време које је у § 55 крив. зак. означено. С овим треба са свим начисто бити, да је питање у погледу неурачунљивости овде остало са свим недирнуто и да се о деци у овој класи ништа даље казати не може до то, да се она путем крив. дела, ни у чему кривично правно не обвезују и да пред законом кривичним потпуно као некрива изгледају.

VII.

Државно принудно васпитање §§ 2 и 33 законских предлога

Као што је у § 55 немачког крив. зак. назначено, да се деца, која пре дванаесте године учине какво кривично дело, имају, према прописима појединих немачких држава, предати коме заводу на васпитање или поправљање, разуме се, с потребним надзором, тако исто хоћемо и ми, да на основу горњег извођења, у свима могућим случајевима до 14 године старости злочинцу децу узме држава у своје руке и о њима, односно њиховом поправљању поведе рачуна. Дакле, као што се види, ми одступамо од овога наређења § 55. немачког крив. зак. у толико, што хоћемо, да се ова граница безусловно помери на четрнаесту годину и што хоћемо, да се у погледу овога васпитања створе нарочита законска наређења, која ће важити за целокупно не-

мачко царство, а не само за поједине немачке државе. Ово је потребно у толико пре регулисати, јер код свих савезних држава немачких и не постоје оваки закони у погледу поступања с младим злочинцима, а с друге стране пак, ти су закони веома различити а што је главно, томе су мешању државном чешће веома уске границе повучене.

Када пођемо од те тачке гледишта, да је држава дужна путем својих органа о оваком крив. делу извеснога детета рачуна да води, онда то не значи, да је држава дужна и да она треба у сваком једном таквом случају приступити принудном васпитању нпр. због једног истуна и ми смо далеко од тога, да то захтевамо.

Пре него што приступимо на третирање комисијских предлога у погледу поступања с младим злочинцима, биће потребно, да бацимо један летимичан поглед на законска наређења појединих немачких држава у овоме, те да се види, у колико су иста више мање извод пом. § 55 крив. закона немачког.

Прајски законик од 13. марта 1878 год. што се тиче наредаба у погледу напуштене деце, наређује, да се дете које у међу времену од шесте до дванаесте године какво дело кривично учини, има предати, на основу предлога старатељског судије, каквој доброј породици или ком заводу за васпитање или однеговане, „ако би ово, с обзиром на родитеље једног таквог детета или његове старатеље а у односу наспрам учињеног крив. дела, било потребно, те како би се овим сачувало од даљег грешења у погледу кривичних дела.“

Прајско законодавство претпоставља принудном васпитању осим тога, да је извесно крив. дело учињено још и спољни знак неоднегована једног оваког детета; даље, да је дата вероватност у погледу наравствене запуштености и то с погледом на својство извеснога крив. дела, на личност родитеља или однеговатеља и остале животне одношаје.

Закон за Хамбург од 6. априла 1887 године, дозвољава принудно васпитање противу деце, која су пре шеснаесте а по пуном навршетку дванаесте године учинила крив. дело. Ово је потребно нарочито тада, ако је њихово дотадашње васпитање а с обзиром на прилике под којима су живела такве природе, да је принудно васпитање веома нужно, противу истих да се примени. То је једини начин да се једно овако дете сачува од даље запуштености а друштво спасе можда будућег опасног зликовца.

Хамбуршки закон, — у колико је овде на видик изнешен, — стоји у свему на истој тачки гледишта као и прајски.

Законом од 22. децембра 1870 год. је у Брауншвајгу означено:

(§ 2) Ако код деце испод 12 године а која су извршила какво крив. дело, домаће васпитање недовољно било, то се противу истих ова изванредна средства применити могу:

- »1. телесно каштиговање,
- »2. предавање нарочитим васпитачима, и
- »3. предавање нарочитим заводима за однеговане или васпитање:

У заводе за однеговаше имају се предати само она деца која, су седму годину навршила а која су, међутим, довољно телесно развијена.¹

Прајски и хамбуршки закон с једне стране и брауншвајгски с друге, имају у основи различита опредељења. По брауншвајгском закону, државно корачање у погледу младих злочинаца зависи од карактера детињег, и то ценећи га према извршеном делу и тежини самога учињенога дела а с обзиром на опасност, која друштву од једног таког младог лица прети и оскудицу домаћег однеговаша, услед које се једно такво лице у кући својих родитеља не може поправити; док је, међутим, по прајском закону државно принудно васпитање допуштено и у оним случајевима, где би исто служило као допуна недовољног домаћег васпитања и рђавих кућевних одношаја.

На сличан начин има се поступити и према баденском закону. Мора се прво испитати карактер и понашање једног детета, па тек на основу тога да се види, да ли је принудно државно васпитање потребно. Закон ове државе од 4. маја 1886 г. гласи:

»Деца, која још нису навршила шеснаесту годину, могу се због наравствене запуштености предати на васпитање каквој подесној за то фамилији или ком државном или приватном заводу за поправљање односно васпитање и то:

»Када се према њиховом држању може и сме закључити, да на њих у будуће ни у колико не може да утиче школско или домаће васпитање.«

Од осталих закона појединих немачких држава, који су на основу § 55. немачких крив. зак. издати, постоји закон Великог Херцогтума Хесен-Дармштата од 20. марта 1884 год., закон за Мекленбург-Шверин од 10. октобра 1882 год., закон за Саксен-Вајмар од 9. фебрура 1881 год., закон за Олденбург од 12. фебрура 1888 године, а сви су они у основи слични горе означеном прајском закону с изузетком оних, који припадају Либеку и Олденбургу, а код којих принудно васпитање отпочиње још с навршетком осме године.

Бременски законик од 19. јуна 1877 г. означава, да се један млади злочинац има на основу § 55 крив. зак. предати ком заводу за васпитање, ако је толико у запуштености огрезао, да је веома потребно, да се исти на праву стазу моралитета изведе.

Анхалтански закон од 29. дец. 1873 г. наређује, да се деца од седме до дванаесте год. могу предати заводима за неоднеговану и запуштеноу децу. Ово ће се тек онда моћи догодити, ако је наравствена запуштеност толика да је оправдана зебња, да ће се, продужењем дотадашњег васпитања још горе искварити и постати још опаснијим¹.

У истоме смислу говори виртембершки законик од 27. децембра 1871 год.

Закон за Елзас и Лотрингију од 18 децембра 1890 год. допушта принудно васпитање противу оне деце, која су учинила

какво злочинство а која у моменту извршења крив. дела немаху пуних дванаест година. Но ово ће се само онда применити, ако би исто васпитање било потребно, да би се даља запуштеност предупредила.

Постојећи закони појединих држава немачких не исцрпљују све што би за једно добро васпитање нужно било, према се у опште не може порећи, да су они и поред тога до сада веома благотворно утицали. Но сажалевајући статистичке дате у погледу овога нисам могао овде изнети¹. И иначе немамо статистике у погледу тога, колико је злочинаца у поврату од оне деце било, која су једном већ била на принудном васпитању; оваки би бројеви од великог интереса били, када би их овде могли навести, — али према извешћу од стране меродавних фактора, који званичног удела у принудном васпитању, имају, потврђује се, да су многа деца, благодарећи истоме, спашена а која би иначе у сваком случају изгубљена била.

Према изнешеном до сада, пођимо даље у овоме нашем извођењу, и успех ће се постепено сам по себи појавити,

Прајски а и остали њему слични закони, помињу најчешће случај принудног васпитања. По истом је дужна држава званично, да у погледу младих злочинаца, с обзиром на личност истог према учињеном крив. делу, животним одношајима његових родитеља, прискочи и спасе их од очигледне пропасти, јер би иначе једно овакво лице ступало у све опаснији и опаснији ред окорелих зликоваца. Овде није узимато у обзир: тежина и врста злочинства, број учињених крив. дела, личност једног младог лица, на који се је начин извршило крив. дело итд., даље, да се принудно васпитање противу овакве деце може применити и у оним случајевима, када иста до тада имањаху добро домаће васпитање и када су у могућности, да их у будуће имају.

У последњим годинама, појавио се један веома велики број тешких злочинаца нпр. убиства с предумишљајем, паљевина итд. од стране деце испод четрнаест година. Противу истих је државно корачање неопходно, без обзира на њихово домаће васпитање. Управо баш у овоме времену постоји истрага против једног великог броја деце, која су мало нешто старија од дванаест година а која иначе још раније бејаху због крађе, отмице итд. одговарала. Иста су с таквом вештином многобројне крађе извршила, да се мора у сваком случају узети, да су морално потпуно запуштена. Међутим се истрагом показало, да је једно од истих имало извршено домаће васпитање, и да родитељи истог детета који о његовом нагону да краде, не имањаху ни појма, све бејаху употребили, само да би своје дете што боље васпитали. Једино завођењем од својих школских садругара, ово дете бејаше покварено. Према данашњим позитивним законима, противу оваког

једног детета принудно се васпитање не може применити, према је исто у оваком једном случају веома нужно. Нипта не мари што су се трудили, да своје дете изведу на прави пут. Према овоме се не може и поред најбоље воље одржати оно тврђење, да се принудно васпитање може само у овоме случају од стране државе применити, ако би постојала зебња, да ће једно овако дете, с обзиром на његову личност, његових родитеља и других животних одношаја, срљати у све већу и већу пропаст, услед своје све веће и веће запуштености. Родитељи ће, без сумње, опет све употребити, да своју децу на најлешу стазу живота изведу. Но питање је, с каквим успехом? Ја не сумњам, да би ускоро таква деца опет дошла под истрагу и одговарала поново пред судом због крађе.

Једна веома важна тачка гледишта прајског законика је та, што се принудно васпитање може једино применити противу очигледне запуштености деце од стране родитеља. Међутим, познато је свакоме, како се тешко ово на светлост појављује и како се то од стране родитеља крије. Изузев ону злочиначку децу, која су таква узроком наследности, слабоумља, резултат душевних дефеката (недостатака), сва су остала злочиначком постала из узрока недовољног васпитања, и то или што се њихови родитељи у томе неразумеваху, или што бејаху на спрам своје деце и сувише благи, или строги, или што су били благи онда, када су строги требали да буду и обрнуто. И у колико је број ових узрока већи био а који су на дете од утицаја били, у толико је теже родитељу, да карактер свога детета позна и разуме се у толико ће му теже бити, васпитати га. То су недостаци у васпитању, који се врло ретко на светлост појављују, а који се једино могу увидети од посматрача, који у дотичној фамилији, као у својој кући живи и који је према томе имао прилику, да исту фамилију у свима могућим моментима посматра. С тога се мора у свему оно начело усвојити, да чим се примеги запуштеност у васпитању код једног младог злочинца, да се одмах противу њега мора применити принудно васпитање.

Противу уског обухваћања прајског законика говоре још и та факта, што се чешће и највеће занемарености фамилијарно-неваспитања не могу доказати. Из тога разлога, многа деца остају без принудног васпитања, према би им исто од велике користи било. Но исто се не може применити, јер су одношаји домаћи меродавним факторима непознати остали.

Социјални положај родитеља игра, приликом овога констатовања, извесну улогу. Где родитељи морају свакодневно да надгледују, и где су деца, према томе, од раног детињства самој себи остављена, или старијим браћама или сестрама у васпитању остављена и који такође немају потребног васпитања, или чији су родитељи на робију отишли, или су у затвору или чији је отац пијаница а мати курва, ту мора запуштеност код деце да царује и опасност прети, да ће у васпитању све запуштенији постати. А колики је, пак, број оних, који су потпуно у васпитању запуштени, а која запуштеност остаје за судију пот-

¹ Анхалт познаје само заводе за принудно васпитање.

¹ У Прајској су само поједини статистички бројеви у погледу принудног васпитања познати: до 31. марта 1890 год. бејаше свега 16964 деце у заводу за принудно васпитање доведено. 31. марта 1890 год. бејаше 10865 деце на принудном васпитању. Велика већина истих бејаше предата на васпитање приватним фамилијама а велика већина осталих међутим, приватним заводима (за васпитање).

пуно сакривена, међутим који је позват њихова кривична дела да открива. Фамилијарни одношаји једног оваког детета нису му познати; међутим, спољни знаци у погледу његове фамилије су такви, да му иста изгледа потпуно часна и да према томе може да верује, да дете будући под таквим околностима не може да је запуштено, ма да је све то маска и ништа више. Најзапуштенија се деца рекрутују из оних породица, којих су деца преко дана једино играчка материног задовољства за неколико минута. Такве матере предају обично децу своју служавкама, да се ове о истима старају а какве су данашње служавке, о томе не треба да говорим! Док једна овако покварена служавка тера своју љубавну авантуру, докле је, поверено јој младо дете, посматра можда са каквог сакривеног места. Овако је исто и са оним матерама из добрих фамилија, које у место да васпитавају децу своју, заносе се будалаштином страсне љубави. О овоме, разуме се, да ништа не зна муж, који такође можда није на своме месту, јер у место бар у вече да остане у друштву своје деце, он бега од куће, да се у друштву садругара својих проведе, банчећи можда преко целе ноћи. Све ово и ако је овако код многих и многих породица, ипак се од оваког света крије, спољни свет о томе не зна већ мисли да је то часна породица. И кад се доцније дозна, да је известан детско из једне такве фамилије учинио овде крађу, онде отмицу и т. д. онда се лицемерно чују речи сажалења о томе, како се је у једној таквој фамилији изметнуо један потомак и како срамоти име тако „часни, родитеља“, а међу тим се и не мисли на то, да су томе баш ти тако „васпитани“ и „добри“ родитељи свему узрок. Описивање оваких случајева појављује се веома често у обичном животу и сваки од нас можда ће овако нешто из искуства свога моћи себи представити.

То су моменти, који жељу створише, да се принудно васпитање не ограничи само на ону зликовачку децу, код које је домаће невоспитање потпуно доказано, већ и иначе и да се према томе власти, које у погледу принудног васпитања решавају, не требају у томе руководити великим формалностима у испитивању.

На овоме месту ми смо дошли до једног предмета, који је на целокупној области, о поступању с младим злочинцима, најтежи, а о коме постоје најразличитија мишљења. Као најправилније изгледа оно, које захтева природно васпитање деца у опште, која су услед покварености кривична дела учинила а која су, међутим, у моменту извршења била испод четрнаесте године старости.

Но нужно ће бити у опште, прво направити питање шта комисија под принудним васпитањем разуме, јер у уређењу једне оваке установе, налазе оправдања свога и дотична наређења. До сада се је готово непрестано о принудном васпитању говорило, јер овај израз наређењима позитивних закона одговара па и поред тога, овај ће израз доцније морати у овом нашем справљању отпасти. чим будем прешао на предлоге комисијске. На место израза принудно васпитање треба да дође израз „др-

жавно надзорно васпитање“, јер овај много боље одговара овоме уређењу о принудном васпитању, које ми хоћемо, него овај досадањи који фактички одговара постојећем стању о васпитању деце. Већина данашњих позитивних закона познају ово васпитање деце под разним именима, као васпитање у кругу какве часне фамилије, или предавању ком приватном заводу на васпитање или ком државном заводу за однегована итд.

Ми смо нашли за паметно, да у место рђавог израза: „приватни завод“ или „приватни завод за васпитање“, употребимо израз: „под државним надзором приватни завод за васпитање“ и као особита врста израза „надзорно васпитање у сопственој фамилији“. Ако се хоће извршен циљ у погледу суштине васпитања да постигне, то се онда у будуће мора извесним државним органима дозволити право надзора такође и над приватним заводима за васпитање, а којима држава запуштена и злочиначку децу поверава ради однеговања, или у које држава допушта, да овака деца могу ступити; ово је неопходно потребно.

Но у исто време мора постојати једна друга могућност а то је, да се запуштена и злочиначка деца могу сопственој својој фамилији ради васпитања предавати, али контрола државних органа мора и овде да следује. Овим би се, истина поље државног мешања проширило, но то би проширење било у корист једино младежи.

Противу васпитања деце у својој сопственој или туђој фамилији, под државним надзором, постоје веома различита мишљења и у литератури а и иначе, и неће с горего бити, да се с истима у неколико позабавимо¹.

Даваоц једнога мишљења, иначе човек великог искуства. „префект“ нарочитог завода за васпитање, каже следеће:

„Из религиозно наравствених основних начела, код хуманог пара људи, од којих се доброме васпитању има човек надати, они ни у ком случају извесно запуштено дете не ће примити код себе на васпитање, ако имају ма и једно своје дете. Иначе би се сами изложили опасности, да се и њихова деца поквареношћу заразе. Но ако су без деце, онда постоји опасност, да ће увек давати првенства оној деци, која су васпитанија. Даље, не само они, који о овој својој дужности однеговања не воде рачуна, већ и они, који су у овоме потпуно свесни, плаше се овога надзора државног, јер су иначе запуштени дечади и девојчице увек готово наклоњени, бранити се противу истих, чим примете да и најмања небрежљивост у васпитању постоји, а то све јако плаши, оне, који се једним таквим васпитањем баве.

¹ О томе, како треба принудно васпитање да се уреди, постоји врло богата литература. Исту изнети овде и забављати се с њоме, апсолутно је немогуће. Но главно је то, да се овде спомене, да су скоро свата резонавања појединачна заступљена приликом давања мишљења на позив конгреса чланова интернационалног, криминалног удружења (групе за немач. царство). У новијој литератури нарочито спомињем мишљење: Ашрота, Поступање с запуштеном децом; Алтемана у Листовом часопису XI. страна 89; у истоме часопису од Фулда стр. 114; од Вихера, Уређење завода за васпитање и поправљање, у годишњем часопису северно немачког друштва затвореника, свеска 3 и 4.

Не буде ли таквим питомцима на даље вера поклоњена, то се онда бољи људи не могу у будуће ставити у такав положај, да себе од тужаба такве деце бране, но то све зависи од дотичне личности, која је једним оваквим клеветањем од стране једног оваког питомца погођена. Такође бојати се је, конфликта с родитељима оваких питомаца... Што се однегована тиче у својој сопственој фамилији, то су по правилу управо жалосни фамилијарни одношаји, невоља, рђави пример и слични узроци узрок запуштености... После тога ће однегована младих злочинаца у појединим заводима за васпитање морати правилно постати, док међу тим однегована, у каквој фамилији служиће само као помоћно средство у нужди и то једино против млађе а при томе не тако јако изопачене деце“.

У једном другом мишљењу каже се:

„Изгледа, да се при излагању предлога не треба из вида да изгуби, да се може између предавања у какав завод за васпитање и безусловнога „laissez aller“ извесна средина изабрати; према овоме, ови предлози придодату нашем праву једно до сада са свим страна начело а то је, да се принудно васпитање може утврдити у сопственој или каквој странијој фамилији но под условом државне контроле... Но од овога последњег може се једна веома мала употреба правити, јер је веома мали број тако подесних фамилија којима би се оваква деца ради васпитања њиховог поверити могла. Веома велики број часних фамилија које се налазе у згодним економским приликама, неће да се приме једног оваког тешког терета и једно овакве велике одговорности; међу тим однегована деце код оних фамилија које се тога, принуђене силом околности, из нужде примају или које хоће тиме себи извесне користи да прибаве, не може се као добро препоручити. Што се тиче друге наредбе (државно контролисање у погледу однеговања у сопственој фамилији), ја се надам и мислим, да се истом апсолутно никакав успех не може постићи. Да би позвата лица што боље у овоме могла ову контролу да изведу, то би онда нужно било, да сазнаду, односно да се упуште у испитивање и најделикатнијих тајна фамилијарних. Но питање је сада, како би у овоме могло да се успе. Наше законодавство у погледу извршења ове дужности ставља још сада веома тешке услове грађанима и то готово на свима пољима; не може се ни замислити, да би се и половина овога броја овако подесних људи могао наћи који би за овако мучан, тежак рад и пун одговорности имали довољно времена на расположење, имали воље и разумевања у овоме. Између оваких лица која би била позвана ово контролисање да врше и фамилија; над којима би се исто имало вршити, створио би се веома мучан положај и што би веома штетно утицало на васпитање младе деце“.

Једно друго мишљење полази са свим с једне друге тачке гледишта, но које је управљено једино противу контролисаног — од стране државних органа — васпитања у сопственој фамилији.

„Веома ће тешко бити у стању сопствена фамилија, да, под контролом државних органа, поправи оно што је раније

покварила. Изгледа, да се је овим наређењем хтело оним фамилијама дати могућност које имају и добро образовање и добро васпитање а чија су деца без њихове кривице покварена, да у будуће на истој адреси обратe већу пажњу и по могућству поправе их; но бојати се је, да ово благовољење не падне у део и оним фамилијама које нити имају могућности, нити добре воље нити довољно образовања, да ово изврше⁴.

У једном другом мишљењу се каже:

„Однеговање у сопственој фамилији из које је извесно лице, с достојанством у питању, произашло, имаће веома мали успех и поред све контроле државне. Стране фамилије које би се примиле и које би биле у стању, да једно овако дете васпитају, могу се врло ретко наћи. Оне пак фамилије које немају своје сопствене деце и које би се овога посла примиле, морају се прво испитати, да ли ће оне за ово да имају довољно способности; оне пак, које имају своје деце, морају веома велику пажњу да обратe, јер се њихова деца поред овако покварене могу веома лако заразити па зато ће се веома тешко примати једнога овакога васпитања“.

Простор не дозвољава, да се сва ова мишљења у погледу овога питања на овоме месту изнесу; ја сам тако подешавао, да ствар са свих страна осветљена изгледа¹⁾. Ово готово у опште осуђивање предлога, да се уведе државна контрола у погледу фамилијарног васпитања, довело на се, да још једном о овоме размишљамо и у пркос свега тога, ми се нисмо могли одлучити, да од нашега мишљења одступимо.

Д-р Андра Гвозд. Живновић.

(Наставиће се)

АНОНИМНО ПИСМО

(из записника једног члана полиције)

— Све је то ништа, децо, према ономе што се мени десило, биће томе 8 година, са једним анонимним писмом, добади дугогодишњи члан полиције В..... неколицини младих полицајаца, својим гостима, који се на другом крају стола живо препираху о вредности анонимних писама у појединим кривичним истрагама.

— И ја сам зато, настави В..... да сваки частан и поштен човек треба да потпише своју представку, али ви заборављате, или може бити још и не знате, да се многа и многа анонимна писма пишу несвесно, често пута под утицајем неке неодољиве силе, или, најзад, у недостатку довољне храбрости, што је најчешћи случај. На основу мога дугогодишњег искуства у полицији, могу вам позитивно рећи, да су ови последњи аноними у већини случајева истинити и врло корисни, само је потребно да им човек одмах позна и обазриво употреби, Прелазећи са презрењем преко обичних денунцијантских достава, које по прочитању, редовно бацају у корпу за хартију,

¹⁾ Веома бих радо мишљење једнога управника завода спасавајуће куће у погледу његовога схватања што се тиче његовога негативнога искуства у погледу принудног фамилијарног васпитања, изложио, но бим истога мишљења то ми не дозвољава да учиним.

ја ћу вам у прилог овог мог мишљења о анонимним писмима, испричати догађај који мало час поменух, из кога ћете најбоље увидети како анонимна писма могу бити веома корисна и интересантна.

* * *

— Било је то, као што вам рекох, пре 8 год. Са службом сам био у кварту врачарском и то тек од неколико дана. Још ни дужност не бејаш потпуно примио. Право да вам кажем, осећао сам се прилично незгодно у новом, чланском положају. Као старом, дугогодишњем капетану, навикнутом на самосталност у раду, никако ми не паху у главу свакојака телефонска наређења, а још ми теже беше навићи се на мношину „целиходних“ обзира без којих се, по мишљењу мога тадањег управника, није могао ни замислити добар престонички полицајац. Помишљах већ озбиљно да се вратим за капетана, кад се изненада деси нешто што увелико заголици моју полициску радозналост и задржа ме, ево и до данас, у Београду.

По што је мало оквасно грло са старим „црњаком“ и запалио „специјалитет“ којим га један од колега понуди, стари В..... настави:

— Отварајући једног дана званичну „пошту“ кварта, био сам не мало изненађен, кад сам, међу многобројним званичним писмима, опазио једно у црном куверту, адресовано лично на мене.

— Сумњајући, да се коме од мојих пријатеља није што догодило, отворих одмах ово писмо и, на велико изненађење, у њему прочитах, да видите само шта?

Изговарајући ове речи, В..... отвори фијоку свога писаћег стола и из исте извуче једну малу, црну књигу, свој дневник из кога нам прочита ове ретке:

— Господине члане,

— Не познајем вас, а и мало ми је стало до ваше личности. За мене је главно да сте ви члан овог кварта и да, као такв, имате да испуните једну дужност. Надам се, да ћете је испунити много савесније од вашег претходника.

— Ствар је у овоме:

— Пре 6 год. нестало је изненадно Милоша С..... бив. бакалина у улици С..... Истрагом, која је вођена поводом овог његовог нестанка, утврђено је, као што то већ обично бива, да је Милош „отумарао незнано где“.

— Данас кад су и власти и грађани на њега увелико заборавили, јављам вам, г. члане, да је овај јадник убијен ноћу између 14—15 септембра 1887. год., и да се леш његов и дан дани, налази скривен, односно закопан, у штале Р.... В.... трг., у првом кошуку с десне стране од улаза.

— Саопштавајући вам ово, г. члане, ја се уједно надам, да ћете одмах предузети потребне кораке, да се костур пок. Милоша ископа и пристојно сарани.

— За доказ, да ће ово доиста бити костур Милошев, нека вам послужи златан прстен са његовим монограмом, који ће се, несумњиво, наћи у земљи, ако се само копање буде пажљиво вршило. Поред овога, наћиће се у земљи још и ове ствари: кљу-

чеви од касе покојникове, даље једна мала сикира и један велики нож.

— Још вам напомињем, да сам све ово и овим истим путем саопштио и вашем претходнику пре годину дана, али он није нашао за потребно да ма шта предузме по мојој достави. Желети је, да се ви на њега не угледате.

— За сад прећуткујем моје име, али није искључена могућност да вам се доцније јавим.

Дугогодишње искуство у полицијској служби беше ме научило, да ни један важнији посао не предузимам без хладнијег и озбиљнијег размишљања, па сам тако и у овој прилици учинио. Тек кад сам свршио сав званични посао, и то је било око 11 часова пре подне, вратио сам се поново на ово писмо и отпочео мало озбиљније размишљати о његовој садржини. Случај је ваљда, хтео, да у том тренутку наиђе мој претходник. Више из радозналости показах му примљени аноним, и упитах га да ли је доиста пре годину дана примио доставу овакве садржине?

— Цела је истина, одговори колега по прочитању писма, само што ја, додаде он даље, из принципа не предузимам ништа по доставама.

— И ја сам до сада махом тако радио, али у овоме случају баш хоћу да видим има ли чега у истини?

— Желим ти успеха одврати колега, али само имај у виду да је газда Р..... виђен грађанин и велики присталица данашњег режима. Право да ти кажем, ја сам се мало и због њега устручавао..... јер... знаш.....

— Разумем те врло добро, али ћу ја ипак окушати.

— Одмах после овога разговор је прешао на друге ствари....

* * *

— Пошто сам се предходно уверио, настави В..... после малог одмора, да је пре 6 год. доиста изненада нестало Милоша С..... бакалина из улице С....., као и да се од тог времена о њему ништа није чуло, одем још истога вечера, са једним писарем на означено место, и у присуству сопственика штале и још два грађанина наредим копање.

— Да бих се, на случај неуспеха, оградно унапред од сваког прекора, рекох узнемиреном сопственику како је један крадљивац изјавио, да је у његовој штале, пре неколико месеци, закопао извесну покрађу, па сад хоћемо о томе да се уверимо. Знате већ колико је наш свет неверљив према полицији, па је тако било и са газда Р..... који је, узгред буди речено, по појмовима мога управника, имао права на ваздан „целиходних обзира“.

— Пошто је прво изјавио, да не може и не мора знати шта поједини „мангупи“ раде по његовој имовини, и окривио власт што у довољној мери не заштићава „имовну безбедност поштених грађана“, газда Р..... ми, најзад, стави до знања: да ће он, ако се само ништа не нађе у његовом доброј „умети већ потражити и прибавити себи сатисфакцију за нанети му бламаж“.

Лепо ми иде, помислим у себи, ако до-става буде неистинита. Какав је г. Р. још ће ми направити посла. Ако ништа друго, довољно ће бити да се утврди; за-што сам и на основу чега сам предузимао овако крупно истраживање у његовој имо-вини, па ми не треба веће бруке. Свему овоме додајте још и то, да се радознали свет беше већ увелико почео скупљати у околини штале и на рачун г. Р., сва-шта испредати, па ћете појмити у каквом сам се непријатном положају налазио, и за-што сам сваког часа грозничаво погледао на жандарме који се већ беху ознојили од копања. Почех размишљати и то озбиљно, како ћу се са што мање штете и бруке из-вући из ове ствари, кад се копачи од јед-ном нагло зауставише. Пре него што су ми јавили за узрок, ја сам пожurio иско-пањом раци, и на огромно изненађење и ве-лику радост, смотрио у истој горњи део јед-ног људског костура. Наредих одмах да се цео костур пажљиво откопава и позвах га-зда Р. . . . да дође и види шта смо нашли.

— Можете већ појмити колико је било његово изненађења кад је угледао цео чо-вечији костур, и колико се морао уплашити кад сам га најсвечанијим тоном запитао: — А шта ћемо сад?

— Бог па ти, господине, одговори брзо овај надувени ђиџа и окупи богорадити и позивати се на све могуће виђеније лич-ности за доказ своје честитости и исправ-ности.

— Да бих га колико толико умирио, јер се од „беде“ беше озбиљно уплашио, ре-кох му да се нема чега бојати ако само није крив, и за доказ мога благоволења позвах га у оближњу кафаницу на ракију, док не стигне позвани лекар без чијег при-суства нисам хтео вршити увиђај. За ово време жандарми су чували костур, око кога се беху скупили ваздан радозвалаца.

— Да сте само могли видети колико је газда Р. . . . сада био љубазан према мени, и са колико је пажње причао о пок. Ми-лошу, своје бив. кираџији, о чијем је, врло сумњивом нестанку, имао, вели, част на-гласити онд. члану кварта врачарског сада већ пок. С. И не чекајући на моја питања, газда Р. . . . даље продужи, како је шталу, у којој је сада нађен костур, зи-дао пре 3 године, дакле после нестанка Милошевог, што је најбољи доказ да није знао шта се у земљишту налази, јер да је знао, не би темељ подизао баш поред са-мог костура.

— Све ово ја сам врло пажљиво слушао и, право да вам кажем, по мало уживао, сећајући се малопређашњег охолог пона-шања г. Р. Ко зна, у осталом, докле би он овако причао, да не дође жандарм и јави да је лекар дошао.

— Увиђај, коме је и газда Р. . . . при-суствовао, испао је преко мог очекивања. Њиме је утврђено, да је пок. Милош био два пута ударен ножем у леву страну груд-ног коша и омањом сикиром неколико пута по глави. Ово се јасно видело по засеко-тинама на ребрима и изломљеним костима на лубањи. Иначе је остали део костура био врло добро очуван.

— У самој земљи, поред костура, на-ђене су ове ствари: један златни прстен

са монограмом „М С“, сребрна кутија за дуван, Ђилибарска муштика, сребрн сахат с ланцем од метала, једна мала сикира и један велики кухињски њож. Кључеве од касе, и поред најбрижљивијег тражења, ни-смо могли изнаћи, али је и без њих било потпуно јасно, по нађеним стварима, да је ископани костур био доиста несталог ба-калина Милоша С.

— Пошто смо све сво констатовали, наредих да се костур пренесе у гробљан-ску капелу, и вратим се у кварт. Била је у велико ноћ, кад сам о свему овоме на-писао опширан извештај и послао га управ-нику.

— Ваљда ће сада бити задовољан мо-јим радом, закључих у себи и упутих се кући, размишљајући уз пут о пок. Милошу, и погађајући ко може бити његов убица. Свако усиљавање, да у овом правцу дођем до ма каквог логичног закључка, остало је безуспешно из простог разлога, што ништа изближе нисам знао о убијеном и његовим односима са најближом околином.

— Пошто закључих да у овом смислу поведем истрагу, зауставих се, са свим природно, на анонимном писму. Беше ван сваке сумње, да је његов писац знао много, или бар за истрагу довољно, о убиству пок. Милоша, али само ко је тај писац? Не знам ни сам откуд, али ми на мах сину у на-мети, да он може бити и сам убица! Мо-жда га савест гризе, па је уобразио да ће се на овај начин исте опростити. Ништа, у осталом, није немогуће. Бар то ми по-лицајци врло добро знамо. Треба, дакле, пошто пото пронаћи писца анонимног пи-сма, које носаше жиг поште београдске, и чији рукопис и стил одаваху доста дрског и добро писменог човека.

* * *

— Кад сам сутра дан дошао у канце-ларију, настави В. после краћег одмора, прва ми је дужност била да позovem неколико отменијих грађана из краја у коме је пок. Милош становао, и да их умолим за што детаљнија обавештења о њему. Сви добијени одговори били су готово истинити, и тврдили су: да је убијени био врло по-штен, миран, вредан и веома повучен чо-век. Увек је, рекоше, гледао само своју радњу, ретко је одлазио у кафану, слабо се мешао се светом, и не зна се, да је ма с киме био у интимном пријатељству. Као нежењен, становао је, са једним момком кога је имао, у соби до дућана, у кући газде Р. В. Веровало се, да је у погледу материјалном добро стајао, али кад су, после његовог нестанка, инвентарили дућан, нађено је еспања свега до 3000 ди-нара, и 7—800 динара у готовом новцу. Радњу покојникову, по одобрењу власти а уз припомоћ сопственика куће газде Р. продужио је момак убијеног А. П. који је, пре 4 год., постао зет газда Рај-ков. То је вредан, поштен, али уједно и веома пргав човек. Са женом не живи нај-боље и она је неколико пута до сада бе-жала оцу.

— Обавештења ова, ма колико да су била тачна, нису ме задовољила. Ја сам очекивао, да ћу дознати: како је покојни Милош био велики насртљивац, како је био

у великом непријатељству са неколико њих, како се на 2—3 дана пред убиство тукао са тим и тим, а сад, у место свега тога, излази, да је био миран као буба и пову-чен као калуђер.

— Ништа ми, рекох, не остаје, но да све почнем из почетка. Ради тога наредих, да архивар изнађе у архиви сва акта о нестанку пок. Милоша, као и да од суда изиште сва акта о расправи његове имо-вине. Једновремено са овим издао сам на-редбу, да се општро мотри на сва лица која би долазила да посматрају костур, а нарочито на газда Р. који ми, и против воље, из часа у час постајаше све сумњи-вији. Подне беше у велико превалило када сам, после свега овога, изишао из канце-ларије. Глас о ископаном костуру беше се у толикој мери распростра по граду, да сам готово на сваком десетом кораку мо-рао застајкивати и познаницима давати тражена обавештења. Кад сам приспео кући, било је већ 1½ час по подне. Аратос ти и овакве службе, викнух још с врата жени, која се, познао сам одмах, беше спремила да озбиљно протестује и за синоћње и за данашње закашњење.

* * *

По што је мало одану стари В. продужио је ово:

— Тек што сам по подне дошао у кан-целарију, кад ево ти писмоноше са једним писмом, чији куверат и адреса беху иден-тични са добивеним анонимом.

— Можете већ појмити са коликим сам грозничавим нестрпљењем отворио ово пи-смo, и колико сам се изненадио кад сам у њему прочитао ове ретке:

— Господине ялане,

— Ви сте савесно испунили вашу дуж-ност и зато вам, као грађанин овог краја, од свег срца захваљујем.

— Што се тиче убице пок. Милоша, слободно га не тражите, јер је он бољом вољом, још пре 3 год. отишао за својом жртвом.

— Ово вам јављам да се не би узалуд мучили и губили време око вођења једне безуспешне истраге.

Много вас поштује
„Пријатељ“

И ово, као и прво нисмо, беше испи-сано нешто мало изврнутим, али при том доста лепим и читким рукописом. Из жига поштанског, међу тим, видело се да је овог истог дана, без сумње још изјутра, пре-дато пошти. Садржина његова пак, уместо да ме увери о излишности истраге, утвр-дила ме је, на против, после дужег раз-мишљања, у уверењу: да је убица пок. Милоша не само жив и здрав, већ и да је, шта више, он главном писац оба анонимна писма. И дан дањи не умем вам тачно ка-зати на основу чега сам дошао до овог уверења. Кад не би био полицајац, веро-вао бих да је то било под утицајем неке више силе, али овако склон сам да све при-пишем случају. Било како му драго, најзад, главно је, да је ово моје мишљење, као што ћете доцније видети, било правилно.

— Из акта, које ми је одмах по овом архивар донео, видео сам да је пок. Ми-

лоша нестало ноћу између 25—26 октобра 188. год.; да је о томе власт укратко известио његов момак А. . . . П. . . .; да је, поводом овог његовог извештаја, расписано свима полицијским властима у земљи за тражење „отумаралог.“ и да су, од већине њих, стигли одговори: „како се тражени у домањају није могао пронаћи нити се о њему могло ма шта сазнати.“ О свему овоме, најзад, поднет је кратак извештај управи гр. Београда и по том су акта остављена у архиву. Цео овај рад био је веома површан и ни мало ласкав за тадањег старешину кварта М. . . . Д. . . . који је, како причају, био врло добар полицајац. И сада налазим, да је ово мишљење о њему било по све нетачно, јер никако не могу да појимим како је могао пропустити, а да не утврди место на коме је пок. Милош последњи пут виђен пре него што је погинуо. Још мање му могу да опростим, што није прикупио колико толико података о ранијем животу Милошевом и његовим везама и односима са појединим личностима. Из саслушања његовог момка А. . . . видело се само, да је убијени око 9 часова у вече отишао из дућана, али како, којим правцем и где? о томе не беше ни речена.

— Није ми, према овоме, остало ништа друго, до да нареди, да се газда А. . . ., зет г. Р. . . . и бив. момак убијеног, позове за сутра пре подне и у присуству грађана опширно испита о свима појединостима Милошевог одласка из дућана, као и о његовом животу у опште.

— Још писар, коме сам ово наредио, није ни изишао из канцеларије, кад одација отвори врата и јави: да детектив који је био на гробљу, у близини костура, има да саопшти „нешто важно.“

— Пусти га, одговорих у уверењу да ће ме његово „нешто важно,“ ако ништа друго а оно бар насмејати, као што то обично бива.

— По што ми је изређао око десетак личности, које су по повратку с гробља из радозналости свраћале у капелу и посматрале ископани костур, и саопштио све важније речи које су том приликом изговорене, наглашујући нарочито оне од њих којима се ласкало мојој полицијској способности, Ђ. . . . ми је, јер је то он био, у највећем поверењу саопштио, да је и сам г. А. . . ., зет г. Р. . . . долазио и посматрао костур више од 10 минута, уздишући и узвикујући чешће: „Ах, јадни газда Милоше.“ Чак је, вели, неколико пута и сузе брисао, а при поласку наредио је да се у цркви упали једна велика свећа за покој душе његовог бившег газде.

(Свршиће се)

Д. Ђ. Алимпић

СЛИКЕ ИЗ КОСАНИЦЕ

Пише Д. С. Б.

II.

Суљ-Љуш

Суљ-Љуш, како су га кратко звали мештани, или Суља из Љуше, један од угледнијих Арнауца, који је за време рата пре-

бегао у Турску, па тамо отишао у качаке (хајдуке), био је страх и трепет за пограничне сељане у срезу косаничком.

Сваки други дан он је прелазео у Србију, те вршио покрају стоке и тада редовно гасио по један српски живот.

Свет је разложно долазио власти и тражио заштите животу и имовини, али она, признајем, дуго ову није могла дати.

Није могла, велим, а не да није хтела, јер смо и ја и капетан, и остали чиновници чинили све што се могло учинити, да Суљ-Љушу како год смакнемо, али се он ђаволски чувао.

Уценили смо му главу и то саопштили, на згодан начин, чак и Арнаутима по Лабу, али и од тога не беше никакве вајде. Наши су узалудно прелазили у Турску да га тамо нађу и убију, јер је њега тешко било наћи а још теже му прићи, а Арнаути, пак, нису хтели ни да чују за паре, које смо им обећавали.

Они су налазили, да он достојно служи њиховом племену и Мухамеду, кад односи српске животе и имовину, па су га помагали у сваком његовом злом подухећу.

Чинили смо преставке и турској влади, тражећи да она с њим сврши, али је она отворено изјављивала, како је немоћна да га ухвати или убије, јер вели, он није само обичан качак (одметник од власти), него је, изашао као некакав осветник увређених арнаутских осећаја што су дигнути са својих огњишта, па га они сада чувају као народног јунака.

Колико је тешко ухватити овога човека, Турска је износила као пример Мину хајдука, који је код нас хајдуковао, а који је у Турској чинио већа зла, него Суљ-Љуш код нас, па га српска власт није, вели, могла ухватити поред све добре воље, готовости и обећања.

Овај одговор Турске, који је ишао тако далеко, да признаје сопствену немоћ, био је за нас јасан.

Турска је, износила Мину као пример, јасно казивала: да није вољна да хвата Суљ-Љушу све дотле, докле ми не ухватимо Мину.

Ма да смо ми били расположени да учинимо ову замену, опет нам то није испало за руком, јер се Мина тада пазио као звер од српских власти.

Пала нам је тада на памет мисао, да Мину бацимо на врат Суљ-Љуши, али он је ту понуду одбио, јер је вели, са Суљ-Љушом ухватио „бесу“ на три године.

Остајало је, дакле, да се ипак мучи стара мука са овим човеком, чија је безочност и дрскост ишла дотле, да је нама поручивао, како ће нам једне ноћи одвести коње из арова.

Од стража, које смо редовно постављали дуж границе и по селима, било је такође мало користи, јер су оне сматрале да је боље пустити да се отера пар два волова, него изгубити човека.

Овакво схватање бунило ме је до лудила, и ја сам се просто ужасавао оволике оскудице националног честољубља.

Ово своје незадовољство ја сам отворено казивао сељанима, па их по мало и ружио.

И никако се не вaram, овакво моје поступање имало је доброга дејства, јер на једноме збору, у селу Данковићу, где сам такође чинио ове прекоре и истицао им дужности према држави и себи самима, неколико њих дадоше реч, да Суљ-Љуша не ће отићи жив у Турску, кад први пут дође у њихово село ради плачке, а он је ту чешће долазио.

Учинивши, овако, све оно, што власт треба да учини, ми смо се (ја и капетан) вратили своје домаћем злу, Мини хајдуку, који је бивао све горе.

Трагајући, тако за њим, бесмо сазнали да ће једне вечери доћи у мерћеску механу, да се са друговима провесели — права хајдучка безочност!

Млад и годинама и полицијском службом, ја сам на многе ствари гледао друкчије него доцније, па сам и ову намеру Минину, да се ашићаре весели у механи, па макар то било и у Копанику, сматрао као намерно потцењивање власти, па сам се био решио, да му то весеље покварим.

Ја сам тако осећао, и ово осећање у толико није било тачно, што овде није у питању само честољубље једнога полицајца, него једно много веће и важније питање: је ли власт моћна да заштити живот и имовину грађана, и по томе је ли на своје месту.

Можда се ово друго гледиште није мени наметало због тога, што је власт збиља тада била немоћна, јер је за хватање једнога хајдука, као што је Мина, имала на својој страни четири пандура а против себе добре две трећине грађана у срезу, да се Мина очува.

Ну, макар моје побуде биле и погрешне, тек ја сам се, као што рекох, био решио, да то Минино весеље покварим.

У тој намери, ја сам у први сумрак кренуо из Куршумлије пут Копаника, у пратњи три пандура.

Да бих прикрио траг и да не газим Топлицу, ја сам ударио путем, који води Прокупљу, па прешав мост одмах окренуо лево уз Топлицу.

Таман бејаш оставио Куршумлију за собом и примакао се Данковићу, у коме се гдегде виђала светлост на прозорима, или големе ватре по авлији, кад на једном крају овога села припуцаше пушке.

Изненађен овим пуцњем, ја питах пандура шта то може бити, и они нађоше да је то нека прошевина, али се убрзо уверисмо да то није, јер се пуцањ продужаваше све више и чешће.

„Арнаути“, викну један од пандура, а то нам потврди и један плотун, који Арнаути са једнога виса осуше на сељаке.

Стојећи пред овим ненадним догађајем, ја напустих намеру да сметам Минином весељу, и викнем пандурима да трчимо у Данковић.

За тили часак прешли смо на десну обалу Топлице, и после каса од десетак минута, ми смо већ били код првих кућа Данковићских.

Свет се беше узбунио.

Жене и чељад изашле из куће, па или стоје по авлији, прибирајући псе око себе, или је по неколико кућа прешло у једну авлију, па се ту дигао жагор као на сабору,

Свака жена оцењује догађај на свој начин, питајући једна другу: „оде ли и твој муж, оде ли брат и т. д.

Код једне такве гомиле и ми сазнадохмо, да су Арнаути ударили на кућу некога Миладина, на горњем крају села према граници, и да су сви мушкарци, који имају оружје, отрчали у потеру, али се, веле, Арнаути измичу лагано пуцајући плотуницама на потеру.

Пандури су познавали село, и један од њих пође у правцу поменуто куће, а ми за њим.

Пушке су непрекидно гроктале, али већ далеко од села.

Преплашена Миладинова чељад стајала је у авлији.

Рекоше нам, да су им Арнаути отерали три вола и две краве, и да је село отишло за њима у потеру, управо оно, што смо сазнали и при уласку у село.

Сваки пуцањ пушака обележавао нам је светлешћу положај и потере и Арнаута и ми пођемо у томе правцу.

Како смо ишли право за потером, то смо били изложени могућности, да изгинемо, те један од пандура предложи да идемо у бок потери.

Преко некаквих јаруга и урвина, ми смо се прамицали потери, која је стално пуцала већ су до нас допирали нејасни гласови појединаца, који се споразумевашу.

Арнаути беху престали да пуцају, па се прореди и пуцањ потере.

Кад већ бесмо ближе, један од пандура поче дозивати сељане редом по имену.

Код другог имена већ се неко одазва, питајући ко смо ми.

Кад се јависмо, ко смо, за часак се накупи око нас гомила сељака.

„Ето, господине, рече један, „отераше нам стоку и ево бију праву битку са нама, шта ћемо да радимо?“

Да их стигнемо и отнемо, одговорих ја. Нисте ли ономад на збору дали обећање, да ће Суљ-Љуш платити главом кад први пут дође у Данковић, а он је ево дошао. Дед сада ако сте људи и Срби за њим.

Она се гомила ућута и наста тајац, док ће један рећи између њих: „кад сте на коњима господине, ви трчите право на гранињу да стража заузме бусију више Тачевца, а ми други ајде за њима, та и од њих млеко не тече.“

„Хајде, хајде“, одјекиваху гласови кроз ноћну тишину, и онај свет оде као један човек.

Ми ударимо лево, и после хода од пуна два сахата, по несретним и вратоломним путањама, ми стигосмо код прве српске карауле.

Буљукбаша беше неки Богосав, млад али срчан човек, и чим стражару рекосмо шта је у ствари, он изазва буљукбашу.

Онога часа он посла да се ово јави и суседним караулама, а два пандура отрчаше да буде село Тачевац и доведу људе за заседу.

Невероватном брзином извршено је све, и кроз по сата ми смо имали преко педесет оружаних људи.

Буљукбаша као познавалац околине, извршио је распоред људи.

За себе је задржао свега четворицу, од којих су моја два пандура.

Остадосмо ја и један пандур.

Нашло се да смо ми сувишни и излишни, и нађоше да је право, да ми чувамо караулу, да неко што не украде, нарочито коње.

Буљукбаша са осталима, заузео је бусију лево од карауле а на двеста метара дубље од граничне линије.

Ја сам растурио једну гомилу папрата, који беше наслаган поред карауле, па се наслоних, држећи пушку поред себе, а пандур је такође готов стајао поред коња.

Доста доцкан у ноћ сину месечина као дан.

Од букве, под којом сам ја лежао, пружаше се дугачка сенка као нека ужасна авет. Тамо на крају она се помицаше, како је мали ветрић покретао гране, те изгледале да се миче нека неодређена гомила.

Био сам свестан да је то сенка, па ипак ме обузимаше нека језа.

Сва чула у мени беху напрегнута, и само сам очекивао, кад ће се појавити Арнаути или чути пуцањ доле у заседи.

Овако смо провели неколико сати, и око три сата већ поче пробијати зора.

Ја сам већ почео гомишљати, да су Арнаути ударили куд на другу страну и одавно прешли у Турску, кад доле код заседе грмну једна, па друга, па за њом читав плотун пушака.

Један пандурски коњ, поплашен пуцњем скочи у страну и откиде се па јурну у правцу суседне карауле, а пандур за њим. Ја остдох сам самцит.

Скочивши са папрата, ја сам стао иза букве и стегао пушку, па се питао: шта сад? Да пуцам! на кога, куда, кад ја не видим ништа, јер је заседа истина у близини мојој, али под једним тупим углом да ја не видим ништа шта се тамо одиграва?

Пушке су доле пуцале једнако и ја се реших да пођем тамо па што буде.

Нисам учинио ни два корака, кад на сто метара лево од себе, спазих Арнаутину, који свом снагом јураше да се дохвати једне честе.

Ја скоро несвесно дигох пушку па и не нишанећи опалих на њега, али признајем, да је био као стог сена, ја бих га тешко погодио, јер сам дрхтао од узбуђења, или ако хоћете и из страха.

Одмах иза овога, зачуше се гласови и узвици доле у потоку па и гласан смех.

Ја потрчим тамо.

Још с виса видео сам једну гомилу, која се беше окупла око неких волова, а кад тамо приђох, ја на своје изненађење видох где лежи убијен Арнаутин, а поред њега мартинка сва искићена сребром и седефом.

Ја сам гледао овај угашен живот, и би ми за тренут тешко, али ми се скину сињи терет с душе, кад буљубаша „Полић“, који је био у заседи у близини, па на пуцањ дотрчао овамо, узвикну: „хај море Суљ-Љуш, хоћеш још у качаклук?“

Дакле ово је Суљ-Љуша понових ја питање, и он то потврди. „Били смо, рече, некад побратими и добро се знамо“.

„А зар нашег буљукбашу Богосава не ћеш да похвалиш господине“, рече ми један стражар. „Честитај му рану, честитај“.

Кад се окретох да видим шта је то, ја на своје жаљење и изненађење видох, да Богосаву кипти крв из длана, а двојица стражара међу неке жуте мехурове, пуне прашка, који расту по пољу као печурке, те да зауставе крв.

Шта је грешнице рекох му ја, зар те закачио?

„Проби ми, господине ама баш средину длана и изломи кундак на пушци, ама и ја њега умлатих“.

Да га утешим ја му обећах да ће добити новчану награду, али он не показа никакве знаке радости, већ онако полугласно рече: „што ће ми паре“, погледајући на мртвог Суљ-Љушу.

„Што ће му паре, господине“, рече „Полић“ буљукбаша.

„Подај му ову пушку, нека по њој свет цени каквога је јунака убио, па какав је, по томе, и он сам“.

Ја погледах у Богосава да бих сазнао је ли то његова жеља, а он поцрвене као мало дете.

Сам поглед му казиваше, да би га то усрећило, и ја му онда рекох: узми нека ти је алал; заслужио си је.

Он не рече ни речи, само приђе да ми пољуби руку, па кад му ја то недозволах, он ме погледа погледом пуним благодарности, па левом руком дохвати пушку и пригрли је тако нежно, тако љупко, као драган драгану....

Друга половина Суљине дружине, која је нагазила на другу потеру, била је сретнија, јер је само један рањен, али и он умакао у Турску.

Од тога времена, косанички је срез дуго био миран од Арнаутских упада.

БРАК ЈЕДНОГ УБИЛЦА

Врло се често дешава, — нарочито код нас, — да се, било путем помиловања, било на који други начин, смањују или и сасвим праштају казне досуђене разним преступницима.

Овде мислимо само на обичне кривце а не и на политичке, код којих је овакав обичај сасвим оправдан.

Колико је пак штетно, па чак и опасно, код злочинаца теже врсте бити и сувише издашан са смањивањем и праштањем казне, нека поред многих, многих примера послужи и овај:

Надпичар Јован Блоудичек, коме је сада око педесет година, био је због убиства своје жене и покушаја убиства над својом пуницом године 1880. од окружног суда у Знајму осуђен на вешала, али и помилован, после чега му је Касациони суд досудио петнаест година тешке робије.

Пошто је Јован ову казну издржао, упозна се 1896 године са надничарком Маријом Махковом, која је имала једну ванбрачну ћерцицу, осмогодишњу Марију.

Блоудичек се доцније ожени овом женом; али не прође још ни година дана

брачнога живота, а он се поче према кћери своје жене понашати са кажњивим намерама. Кад се дете због тога потужи једном приликом својој мајци, Блоудичек га је на најсуровији начин злоставио и у мало што га није једним кајшем удавио. Затим настави и даље своје срамно наваљивање и настојавао је да девојче претњама и злостављањем уздржи од поновнога саопштавања и жаљења мајци својој. Кад се ипак девојче опет потужило мајци, тукао је Блоудичек своју пасторку песницама тако да ју је крв облила, ударао је о зид, трескао о земљу и газио је ногама, тако да ју је мати само великим напором могла отети од разјарена крвника.

Кад дете већ није више могло да издржи такво поступање, оно се потужи суду због злостављања. Суд узме ствар у извиђање и претрес је био код средског суда у Симерингу. Али Блоудичек буде ослобођен, пошто је изишло, да је његова пасторка у једном другом процесу била лажно сведочила и због тога није могла важити као вередостојан сведок.

Као што се доцније објаснило, и на ово лажно сведочење нагнао је био своју поћерку Блоудичек и то на овај начин: он је две жене, по имену Дворска и Долежала окривио за неку крађу и својој пасторки под претњама заповедио да каже, како су обе те жене једном преноћиле у његовоме стану, којом су приликом управо и требале извршити ту крађу. Па пошто се доцније показала неистинитост овога исказа, није се девојци ни овога пута веровало у окривљивања изнета противу Блоудичека.

Најзад је била и сама жена Блоудичекова принуђена да противу њега учини пријаву суду због преступа извршеног над девојчетом, после чега је пред поротом и стручњачким саветом бечкога суда у тајном претресу противу њега подигнута тужба због преступа противу морала, завођења њему поверене особе, тешке телесне повреде и изнуђавања.

Оптужени, кога су као опасног чувала два жандара, јесте омален, црноманаст човек са кратком пуном брадом; његове грубе црте лица и опори израз одају суровост.

Јован Блоудичек је овога пута у целом обиму оптужбе оглашен за крива и осуђен на пет година тешке тамнице, поопштрена са поједним даном поста свака три месеца.

Његови су укућани дахнули душом, али девојчету, које је било његову бајаги родитељском старању поверено, не поврати нико више, што је изгубило.

Јован ће издржати и тих пет година и кад се врати међу људе наставиће опет свој посао; али да је још први пут, кад се већ био показао као веома опасан за свет и друштво, из друштва уклоњен и учињен сасвим безбедним не би ни доцније нико због њега страдао и патио.

Ово, до душе, не може важити за све грешнике, који западну у кривице неразумишљено и често пута и без своје воље, али за овакве зликовце не треба и не сме бити говора о милости. △

ПОЛУДЕЛА

— Ги де Мопасан —

(Свршетак)

„Да вам испричам ужасну историју ове несрећнице!“ поче лекар. „Она се зове госпођа Хермет, а била је врло лепа, врло кокетна, веома омиљена и живахна. Она је једна од оних жена, која има па оване свету једино своју лепоту и жељу да се допадне. Све време и сва пажња прошла јој је у нези своје свежине, у бризи за лицем, рукама, зубима и свима удовима, који се могу показати.

Остала је удовица са једним сином. Дете јој је васпитано као и сва деца светских великих дама. Па ипак га је она волела.

Син је растао, она је старила. Да ли је, пак, видела да јој се приближује криза пуна тајанствености? То не знам?

Она је, као и многе друге жене, свакога јутра по читаве часове гледала своју некада фину, провидну, нежну кожу, која се сада, једва видно, набрала.

Она се по десет и двадесет пута дневно закључавала, остављајући без икаквога разлога салон, у коме су се забављали њени пријатељи, да би се тамо при гледању свога тела одавала с пуно очајања констатовану напретка неосетнога губљења свежине и лепоте. То још нико није примећивао, а она је тачно знала. Али то огледало, та мала сребром украшена ствар, она говори, она се смеје, подсмева се и објављује јој сву феду тела њенога, грозно убијање њенога ума све до дана смрти, да тога дана, који ће јој бити у исти мах и дан спасења.

Она је плакала, била је ван себе, на коленима, са челом на земљи, молила се ономе који убија створења на тај начин, што им позајмљује младост само за то да би им старост начинила тежом; који им подарује лепоту само за то, да би је могао одмах по том и одузети? Она се молила Богу и преклињала га да јој учини то, што никада другоме није учинио, да јој подари до последњег часа живота чаробност, свежину и љупкост!

Она је сигурно издржала све те муке, — јер се ово све догодило: Једнога дана — било јој је тада 37 година — разболи се њен син, коме је било већ 15 година.

Он је чувао кревет, али се још није могло утврдити од куда му је болест и каквога је карактера. Над њиме је бдио један старац, домаћи учитељ, и готово се никако није одвајао од њега; а госпођа се Хермет распитивала за сина само јутром и вечером.

Остајала је по неколико минута у соби, посматрала је флашице са медицинама, па би на мах узвикнула: „Ах та ја сам нешто неодложно заборавила!“ и нестало би је, остављајући у соби задах парфемерије. Вечером би се још више журила; имала је само толико времена да упита: „Дакле, шта је казао лекар?“

„Још није ставио дијагнозу, госпођо,“ одговорио би домаћи учитељ.

Једно вече додале домаћи учитељ:

„Госпођо, ваш син болује од богиња.“

Она само болно крикну и побеже.

Сутра дан у зору се већ распитивала за здравље свога сина, али се оно није било побољшало, а она је цео дан пробавила у својој соби. Собарица је причала, да је госпођа цео дан стењала.

Једавестога јутра уђе у њену собу домаћи учитељ, бледа и врло озбиљна лица, одбијајући столицу, коју му је она нудила, и рече јој:

„Госпођо, ваш је син тешко болестан и желео бих да вас види.“

Она паде на колена и узвикну: „О, Боже мој, Боже мој! Никада се нећу смети усудити! Боже мој, Боже мој! помози ми!“

„Лекар има још врло мало наде, госпођо,“ продужи учитељ. „а син вас очекује!“

Младић је већ осећао крај свога живота, па је желео да види матер своју, те по сату по том опет уђе у собу матерњу учитељ и затекне ову на коленима, како плачући понавља:

„Не могу! Не могу! Имам ужасан страх; не могу!“

Учитељ је покушао да јој поврати храброст и да је одведе тамо; али му не испале за руком; само јој је произвео нервни напад, који је прилично дуго трајао, за које је време она издавала од себе узвике страха.

Млади је човек лежао на саматном часу и кад га је са свим осетио, преклињао је да види матер и да јој каже последње збогом! У самртном грчу преклињао је:

„Ако не сме да уђе унутра у собу, замолите је бар толико да дође на балкон до мога прозора, колико да је још једном видим, да јој бар погледом кажем збогом, кад је већ не смем да загрлим!“

Лекар и учитељ одоше поново госпођи. „Ви се не излажете никаквој опасности, пошто је између вас и њега окно прозорско.“

Она пристаде. Покри главу, пође неколико корака по балкону и на један пут сакри главу међу руке па узвикну: Не! не.. никада се нећу смети усудити да га погледам... никада!... И сувише се стидим! Имам ужасан страх!... Не, не могу!“

Хтедоше силом да је довуку до прозора, али се она ухвати за балкон обема рукама и болно толико узвикну, да су пролазници са сокака дизали главу.

Самртник је чекао, управљеним погледом ка прозору, где је хтео да види побожно, благо лице матере своје, чекао је да умре.

Чекао је дуго и ноћ већ паде. За тим се окрену виду и више не проговори ни речи.

Кад је зора зарудила он је био мртав.

Сутра дан она је полудела.

Д. Банић

ИЗ СТРАНОГА СВЕТА

Поштен допов. — Чувени француски романиста Евжен Сије, радећи 1841 год. свој познати роман „Тајне Париза,“ веома се много бавио изучавањем обичаја „Савременог Вавилона.“ У том циљу он је по-

беђивао најгрознија лоповска склоништа и нарочито се кретао у друштвима најпо-кваренијих људи, и сва своја опажања, а особито њихов лоповски жагрон, записивао је у своју малу записницу.

Једне вечери он западне у веома густу гомилу народа и једва се с великом муком искобелао. Дошав кући, Сије потражи своју записницу, али је не нађе; без сумње да је записница била украђена. У једној прегради записнице налазиле се његове белешке и једна банка од 150 динара; сем овога, тамо је било и неколико писама са пуном његовом адресом. Сије је жалио само губитак записнице, за остало није марио.

Али сутра дан, послужитељ му донесе запечаћен пакет. Евжен Сије брзо га отвори и буде пријатно изненађен нашав у њему своју записницу са прилогом једног писма ове садржине: „Поштовани господине! Вративши се синоћ кући, веома сам се изненадио кад сам видио с ким сам се у оној гомили нашао. Хитам да вам вашу записницу вратим. Ваше белешке прочитао сам са великим интересовањем и по њима сам закључио, да ви, вероватно, изучавате савремени париски жагрон у литерарном циљу. Па како сам нашао, да сте већим делом записивали речи или неправилно, или сте их погрешно протумачили, то сам узео слободу да их исправим. Верујте моме искуству. Сем тога ја сам још додао тридесет и пет опште употребљиве изразе које можете применити како за добро нађете; неки су изрази сасвим особити. У награду за овај труд, ја сам био слободан да задржим ваши сто педесет динара, тим пре што ми је ова сума таман добро дошла. Ваш искрени поштоваоц.

Евжен Сије био је веома задовољан што је добио своје белешке, и користио се послатим материјалом.

ИЗ АДМИНИСТРАТИВНЕ СЛУЖБЕ

Једна начелна одлука Пореске Управе

У 38-ом броју нашега листа, ми смо саопштили начелну одлуку Пореске Управе од 1. септембра ове год. ПБр. Бр. 16686, о плаћању пореза на фабрике и индустријска предузећа, и том смо приликом рекли, да нисмо сагласни са другим делом те одлуке, који говори о плаћању пореза из тачке 2. члана 67. закона о непосредном порезу, обећавајући, да ћемо о томе ускоро изнети и своје мишљење.

Да би се одужили томе своје обећању, ево нас да кажемо шта и ми мислимо о овоме.

Дакле:

Објашњавајући извесне случајеве, у којима се фабрике и индустријска предузећа, као и њихове израђевине, могу да јаве као објекат за пореско оптерећивање, Пореска Управа је у П. тачци своје одлуке наша, да у свима случајевима, где се фабрике јављају као лиферанти за рачун државни или општински, путем јавнога надметања или писмених понуда (оферата), подлеже плаћању обртног пореза из тачке е члана 67

закона о порезу, јер се у овом случају не јављају као фабрика, него као лиферанти.

Потврду за овакво схватање Пореска Управа налази у наређењу чл. 47. тачке г. по коме стоваришта фабрика и њихови филијали, плаћају порез, без обзира на то, што је сама фабрика ослобођена.

Овакво гледиште Пореске Управе погрешно је, па било да се посматра само са тачке значаја једне повластице у опште, било да се на њега гледа са чисто законске стране, јер ако би се одлука признала као исправна, онда сама концесија постаје беспредметна, пошто би се њена важност свела само на послове, који претходе фабричким израђевинама, а саме израђевине биле би предмет порезивања.

Тако, међутим, не може бити, јер би то из основа рушило јасне одредбе концесије, које по начину свога постанка имају силу закона, и којима су од пореза ослобођене и фабричке израђевине, кад год није случај чл. 47. тачке г.

А да у случајевима лиферација, кад се ове врше према држави и општини, не стоји случај из чл. 47., ми ћемо то одмах доказати изношењем самога текста те одредбе, која је види се, погрешним схватањем и навела Пореску Управу на овакву одлуку.

Та одредба дакле гласи овако:

„Овај порез не плаћају:

„Они, који су законима или уговорима ослобођени; али филијали фабрика или њихова стоваришта, кад су ова последња ван круга фабрика, које су ослобођене концесијом од плаћања непосредног пореза, подлеже плаћању пореза по овоме закону.

Као што се из ове одредбе види, она условљава плаћање пореза у случајевима, кад фабрика има свој филијал, или стовариште ако је ово ван круга фабрике. Ове последње речи нарочито истичемо „ако је ово ван круга фабрике.“ јер оне и доказују, да је право на нашој страни, и да су оне, погрешно схваћене од стране Пореске Управе, и навеле ову да онакву одлуку донесе.

Да ближе, дакле, изнесемо значај ових речи:

Отварајући своје филијале или стоваришта по местима ван самога реона фабричког, сопственици фабрика улазе у послове на детаљ — ситно — и конкуришу онима, којима су мало пре продали еспане из својих фабрика.

Та конкуренција не би могла бити јака, кад би и фабрика плаћала порез, те би стајала скоро на равној ноzi са детаљистима, али она је ослобођена, и са сигурношћу потискује све оне, који би се тим послом бавили.

Да отклони ту неправду, закон је унео, да фабрике плаћају порез чим отворе филијале или стоваришта, управо чим уђу у послове на ситно.

На све пак, своје артикле, које фабрика продаје и испоручује директно из радионице и свога круга, она не плаћа порез.

То признаје у начелу и сама Пореска Управа, али је после у извођењу учинила погрешку, јер налази да код лиферација није куповина непосредно у фабрици, што

се погодба не врши на други начин, него путем лицитације.

Међутим, то за саму ствар не чини никакву измену, јер фабрика нуди своје израђевине на тај начин само за то, што су купци — држава и општина својим уредбама упућене да на тај начин — путем лицитација — врше набавку, а она их међутим, испоручује непосредно из свога круга, а не из филијала и стоваришта, које би било ван круга, у чему и лежи суштина ствари.

Понављамо, дакле, да се питање о плаћању пореза не регулише по начину как купци потражују израђевине од фабрика, него по начину испоруке, и кад год ова иде непосредно из фабрике, не може бити речи о плаћању пореза, без обзира на то, да ли фабрика те своје израђевине предаје држави или општини.

Из ових разлога ми верујемо, да ова одлука Пореске Управе, не ће моћи остати у сили код Државног Савета, чим буде примењена на који конкретан случај.

Згодно нам је овде напоменути, да је на годину дана пре ове одлуке, у Пореској Управи донесена одлука, која је ово питање регулисавала у духу нашега гледишта.

Д. С. Б.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита:

„Павле Јовановић, земљоделец из Медвеђе, осуђен је за крађу стоке на 2 године затвора, и да плати на име накнаде штете, адвокатске награде и сведочких дангуба 1500 динара.

Док је Павле био још на осуди, приватни тужилац поднео је средској власти пресуду на извршење, и тражио да му се наплати накнада штете, а и сам Првостепени суд наредио је извршење пресуде у целој њеном пространству.

Среска власт наредила је општинском суду, да узме у попис Павлово имање, ако га има, иначе да пошаље уверење о немаштини.

Кад је, по овој наредби, општински суд приступио раду, отац Павлов, односно адвокат, кога је он за овај посао узео, изјавио је, да је Павле живео на његовом имању, и да он нема код њега видге ништа од непокретности, а од покретности само хаљине, те се вели сем ових, не може ништа више подисвати, јер је све остало својина Павловог оца.

Општински суд, налазећи и сам, да између оца и деце не може бити задруге, стао је на то гледиште, да Павле одиста не може имати ништа код свога оца, па је послао власти уверење о немаштини уз попис његовог одеа, које не представља вредност од неколико динара.

Полициска власт, пошто је продала оно мало пописаног одеа, и добивену суму употребила на отплату првенствених трошкова, известила је и приватног тужиоца и адвоката, да им се досуде нису могле наплатити због немаштинe.

Адвокат који има да прима награде преко 300 динара, дао је, поводом овога решења, нов акт полициској власти, доказујући да је Павле постао пунолетан пре двадесет година, и да је он остајући у кући свога оца и после пунолетства, засновао са овим задружни одношај, па по томе има право на сав онај део имања,

који је набављен после његовога пунолетства, подноси се и доказе, које је имаће приповљено од тога доба.

Полицијска власт, послала је овај захтев адвоката општинском суду на законски рад, и сад суд стоји пред питањем шта да ради: да ли да остане при уверењу, које је раније издао, или да суд пописује половину имања, које је приповљено од времена Павловог пунолетства?»

На ово питање одговарамо:

Као што смо опширно објаснили у бр. 33 „Полицијског Гласника“ од прошле год., између родитеља и малолетне деце не постоји задружни одношај, и по томе не могу се из имовине родитеља напаћивати никакви други кривични трошкови ни пакнаде, сем оних из тачака: 4 и 5 §. 322 кр. законика.

Што се, пак, тиче питања: какав је положај пунолетне деце, кад остану у кући родитеља и после пунолетства, то није на чисто изведено.

Тако, има судова, који налазе, да је овде заснован задружни одношај, па налазе, да деца имају права на раван део имања са оцем; има судова који такође признају да је настао задружни одношај, али како није било смеше имања, јер га син до пунолетства није имао, то њему признају право само на принов, учињен од дана његова пунолетства; и, на послетку, има судова, који апсолутно не признају, да између родитеља и деце може бити задруга, кад ова нису имала имања, без обзира на то, што су остала и даље у кући очевој по пунолетству.

Ова разноликост судских оцена није само код нижих судова, него је и сам Касациони Суд доносио разнолике одлуке.

Тако одлуком својом од 12 септембра 1878 год. Бр. 1689, Касациони Суд нашао је, да син не може имати права на принов кад код оца остане и после пунолетства, а одлуком, пак, од 5. марта 1886 год. Бр. 455, нашао је да син има право на принов. (одлуке ове штампао је г. Максимовић у својим збиркама).

Ми сами налазимо, да се у смислу §. 123. грађанског закона, може признати право синонима на сав приновљени део имања од њихова пунолетства, јер ако се не може узети да је од тога времена задруга, мора се признати бар нека меша или ортачина под извесним условима.

С тога, нека суд, за конкретни случај, тачно испита: да ли је што приновљено у имању оца Павловог од пунолетства Павловог па на даље, па ако је приновљено нека део који припада Павлу пошпе, па ће се приликом продаје распорити то питање.

* * *

Један општински суд износи овај случај, и тражи обавештење:

„Суд општински учинио је средској власти следеће питање:

Расписом г. Министра унутрашњих дела, од 26. марта 1880 год. ПБр. 2571, објашњена је полицијска уредба у следећем:

„Поводом тога, што многи, који изјављују жалбе против пресуда и решења општинских и полицијских власти у иступним делима, подnose жалбе већим властима непосредно, обилазећи ону власт, која је издала пресуду или решење, и којој жалбу треба поднети — предати, — Министар унутрашњих дела, у свези обзване

од 23. марта 1877 године ПБр. 7178, објављује ово: жалбе против пресуде или решења општинских и полицијских власти у иступним делима, дају се оним властима, које су изрекле пресуду или решење, и то у року од три дана, од дана пријема или саопштења пресуде или решења, према препису закона од 23. јула 1877 год. и изменама и допунама полицијске уредбе.

Према овоме разматраће се само оне жалбе, које ниже власти са актима спроведу вишој власти, а одбациће се све жалбе, које се поднесу надлежним путем“.

По овоме распису суд се и данас управља, али је приметио, да се старије власти не придржавају не само овога расписа у коме се он односи на сам начин подношаја жалбе, него не воде рачуна ни о наређењима §. 15. и 16. полиц. уредбе, по којима су решења прве надзорне власти извршна, него улазе у оцену извршних решења.

С тога суд моли за обавештење: важи ли још овај распис о подношају жалба, а тако исто важи ли измена §. 15. и 16. полиц. уредбе?

Начелник средски одговорио је на предњи акт овако:

„У смислу чл. 145 закона о општинама, потписани даје томе суду обавештење по предњем акту:

„Распис, који суд помиње, оснива се на духу §§ 15. и 16. полиц. уредбе, који је добио законску форму тек. 23. јула 1877 год. и у колико је потписатом познато, он није опозван. Ну независно од ових § а. и средска власт, и окружно начелство и Министар унутрашњих дела, имају право разматрања иступних пресуда и решења, о којима је реч, без обзира на то, да ли је жалба поднесена власти, која је одлуку донела; да ли је жалба благовремена итд. За овакав рад имају ослонац: а средска власт у чл. 14 устројства окр. и средских начелстава; б окружна власт у чл. 13. поменутога устројства; и в Министар унутрашњих дела у чл. 10 устројства централне управе. Овај поступак сматра се као рад административне природе, и њему има места ако надзорна власт види, да је повређено нечије стварно право; да је неке учињена очита неправда; да је рад општине власти противан позитивним законима. Примера ради наводим овај случај. Н. Н. није следовао позиву кметову, и по реферату кметову суд општински осуди га на 30 дана затвора, више дакле, него што је могао по §. 327 крив. закона. Осуђени се не жали у законском року него тек после пет дана поднесе жалбу непосредно Министарству, начелству или средској власти. Сме ли, у оваквим случајевима, ова важна власт истичати неблаговременост и ненадежно изјављену жалбу и допустити да човек лежи у затвору више 15 дана него што је закон дозволио? Ето у таквим случајевима виша власт мора да се упушта у оцену пресуда и решења без обзира на §§ 15. и 16. полиц. уредбе.“

Суд налази, да је ово гледиште средске власти погрешно и моли за потребно обавештење.

— Одговарајући на слично питање у бр. 33 и 34. „Полицијског Гласника.“ од ове године ми смо казали:

„Наређења §§ 15. и 16. полицијске уредбе јасна су.“

„По њима, против пресуда општинских власти, донесених по III части кривичнога закона, има места жалби првој надзорној власти и решења су њена извршна.“

„Против ових решења прве надзорне власти, нити има места жалби на вишу власт, нити она може да улази у оцену истих, а најмање по §. 17. поменуте уредбе, који је из основа замењен и укинут доцнијим доношењем §§ 15. и 16. полиц. уредбе.“

„Не може се порећи право старијој власти, да води рачуна и стара се, да се закони правилно примењују и неправда не чини, али у тим случајевима, она има право да предузима извесне мере и кораке против самих органа, који греше, а никако да мења одношај, које су ове власти већ створиле, црпећи право из своје надлежности и схватајући значај закона овако или онако и правилно или погрешно.“

Само у случајевима, кад је нижа власт ненадежно дејствовала или прекорачила границе свога права, и тако учинила очевидну незаконитост, може старија власт да обустави извршење тако незаконите донесене одлуке, по праву надзора, које јој даје уређење централне управе, упућујући, уједно, нижу власт, које кораке треба да предузме за поправку учињене грешке“.

Као што се из овога види, ми налазимо да су само два случаја, у којима власти могу да дејствују по жалбама, које су дотле или доцније или противно реду, који предвиђа §. 15. и 16. полиц. уредбе, а то су: 1, ако је власт у опште била ненадежна за суђење; и 2, ако је прекорачила границе своје надлежности и права.

У овим случајевима старије власти могу да задрже одлуке од извршења.

У свима, пак, другим случајевима, где су власти судиле у границама своје надлежности и права, нема места никаквом раду старијих власти, кад год жалба није дата оној власти, која је осуду изрекла, или у року, који предвиђа §. 15. и 16. полиц. уредбе, без обзира на то, да ли је кривица доказана или не, и да ли су испуњене све формалности или не, јер су рокови законски прекалузивни, и као последицу доносе увек губитак права на употребу правних средстава кад протекну.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Љубисав син Иванке Лазаревића овад., отишао је од своје куће 10. о. м. и до данас се о њему ништа није могло сазнати. Љубисав има 11 год., омазен је, промањаст, слабуњав, од одела носи: плави капут, панталоне браун, на ногама ципеле, а на глави шајкачу. Позивају се све полицијске власти, да Љубисава потраже, и нађеног упуте Управи града Београда, с позивом на Бр. 33807.

ПОТЕРЕ

Ноћу између 31. октобра и 1. новембра ове год., непознати лопов отворио је удешеним, или раније изгубљеним резервним кључевима Вертхајмову касу № 2 Станка Васовића, кафеџ. овад. у улици „Сарајевској“ бр. 47, и из исте украо и однео: 800 динара у новчаницама од по 10 динара, 4—500 динара у динарцима и дводинарцима, 250—300 динара у поподинарцима, 6 наполеона у злату, једну аустријску новчаницу од 20 круна, 3 комада аустријског новца

од по 5 круна, један брилијантски, мушки прстен у вредности 700 динара, један женски дијамантски прстен у вредности 150 динара, један женски златан сахат, емалиран са старинским, златним ланцем у вредности 120 динара; на унутрашњој страни главног капка овог сахата утиснута је једна мала сличица од хартије; даље, једну дијамантску грану у сребру, у вредности преко 100 динара, један масиван мушки прстен, златан, без монограма, у вредности 80 динара, 17 комада сребрних кашика, 5 великих и 12 малих; на 4 велике кашике налази се монограм „С. П. М.“, једна златна рушпа са ликом Марије Деве и Исуса Христа, у вредности 30 динара, једна муштика од једноставног филибара, у дужини близу 2 десиметра и један мали прстен са рубином, у вредности 10 динара. Сумња због ове крађе пада је на два лица која су одмах ухваћена и притворена, али како има места веровању: да су њихови саучесници у бегству, — то управа града Београда позива све полицијске власти да обрате најстрожу пажњу на личности које би покрађу протурале, на да према нађеном стању ствари, по закону поступе, а њу о резултату одмах извести с позивом на акт Бр. 32797. Једновремено са овим, Управа моли и сва приватна лица да јој у овој ствари буду на услузи и јамчи за дискрецију, ако је то потребно.

Владију Стевановића, тежака из В. Лаола, окривљеног за разбојништво, тражи начел. ср. поречког. Владија има 48 год., стаса је високог, крупног, у влашком оделу, испод гуња има нов бео кожух, у лицу је црномањаст, брикова великих. Нађенога треба спровести начелнику среском у Д. Милановцу, с позивом на Бр. 7149. УБр. 33770.

Непознати лопови, ноћу између 9. и 10. октобра, о. г., отворили су зграду Љубисава Ђировића теж., из Опланића, и из исте украли су сандук његове сестре Војане, у коме су биле ове ствари: један ђердан-ограицу од 12 дук. пес. у злату, 4 филима вунена, два чирака, 6 везених јастука, 24 обична јастука, 10 пари дугачких везених мушких чарапа, 10 пари вуњених везених чарапа, 4 пара памучних женских чарапа, 2 пара женских чарапа од вунице, 5 комада тканица финих, 4 пара кратких чарапа, један јелек од кадифе, две рекле женске, 4 комада мушких кошуља, 11 комада женских кошуља, 2 женске кецеље, једну крагну женску. Моле се све полицијске власти, да крађивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу начелству округа крагујевачког, с позивом на Бр. 17256. УБр. 32665.

Лазар Војић, Циганин из Гулијана, округа нишког, осуђеник нишког казног завода, који је због крађе стоке био раније на робији, решењем г. Министра правде од 4. фебруара ове год. Бр. 1996. пуштен је у слободу условно. Но како је Лазар пресудом нишког суда од 8. маја 1897 год. Бр. 6213. осуђен на 5 година робије у лаком окову, због тешке повреде и напада на чувара, коју су пресуду и већи судови одобрили, то се позивају све полицијске власти, да га живо потраже и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 32958.

Драгутину Воснићу, кафеџ. ова., непознато лице украдо је један пар мушких ципела у вредности 5 динара, један мушки сребрни сахат са 2 поклопца у вредности 10 динара, и једну ја-

гњећу црну шубару. Скреће се пажња свима полицијским властима на ову покрађу; у случају проналаска крађивца, треба га спровести у управи града Београда, с позивом на Бр. 33639.

Александру Јосимовићу, ђаку, са станом „Поп Лукина“ ул. бр. 17. непознати лопов из затворене собе, украо је један кратак зимски капут — боје жућкасте — полован. Скреће се пажња свима полицијским властима на ову покрађу, у случају проналаска крађивца треба спровести у управи града Београда, с позивом на Бр. 33301.

Михаило Ђурић, Циганин из Михајловца, који је био под истрагом и у притвору за две опасне крађе стоке, ноћу између 5. и 6. о. м. провалио је апсану и побегао. Он има 17 год., средњег је раста, црномањаст, округла лица, по мало румен; на глави носи шубару, од одела чакшире и гуњ од шајка, на ногама опанке. Позивају се све полицијске власти, да Михаила живо потраже и нађеног спроведу начелнику среском у Рачу, с позивом на Бр. 14856. УБр. 33296.

Непознати крађивац, 9. о. м., изјутра, између 7 $\frac{1}{2}$ и 8 часова, ушао је кроз отворени прозор, у стан гђе Даринке Поповић, ова. удове, која станује на „Косанчићевом венцу, бр. 30, и из исте украо је: 1 женски палето, једно зимско дубе, један иберцигер и један зимски капут. Палето је од црног штофа са великом повраћеном крагном, ишаран по прсима и рукавима црном свилом; постава му је од црног сатина, у цеповима су биле беле рукавице и црна марама, дубе је од црног штофа са великом астраганском крагном; постава му је с леђа црна а с преда плава, на унутрашњем цепу налази се свилом израђен монограм „Б. Л. П“, иберцигер је стар, од грао штофа, са сомотском крагном; зимски је капут од црног ластика, са сомотском крагном, и шареном поставом. Целокупна вредност покрађе износи 240 динара. Позивају се све полицијске власти да живо потраже крађивца и покрађу, и у случају проналаска, спроведу их у управи гр. Београда, с позивом на Бр. 33544.

Непознато лице, ноћу између 4. и 5. о. м., извршило је крађу. Кости Димитријевићу — „Коси“ — кафеџији из Пожаревца, и том приликом однело му: две филибарске муштикле у вредности 70 динара, 1 кило дувана у вредности 35 динара, 1000 комада цигарета 1 врете без писка 55 дин., 300 ком. цигарета специјалитета, у вредности 19.50 дин., 1000 ком. цигара српског дувана са и без писка у вредности 25 динара, 1 кило дувана од 25 динара, пет кутија специјалитет дувана у вредности 5.50 динара, 5 кутија турског дувана по 0.90 свега 4.50, у готовом новцу 0.60 и. дин. Позивају се све полицијске власти, да крађивца и покрађу живо потраже, и нађене спроведу начел. окр. пожаревачког, с позивом на Бр. 16470. УБр. 33232.

Непознати крађивци, ноћу између 20. и 21. октобра, ове год., украли су једну ждребицу Драгомиру Марковићу, из Жировнице, стару 2 године, длаке мрко-доратасте. Моле се све полицијске власти, да крађивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу начел. окр. крагујевачког, с позивом на Бр. 17858. УБр. 33129.

Милану Лазаревићу, из Жабара, ноћу између 18. и 19. октобра, украђено је из тора 10 брава оваца и 4 јагњета. Скреће се пажња

свима полицијским властима на ову покрађу; у случају проналаска треба извести начел. окр. крагујевачког с позивом на Бр. 17858.

Сретену Марковићу, из Црног Кала, непознати крађивци украли су коња из затвореног чајира, ноћу између 16. и 17. октобра. Коњ је длаке доратасте, у предњој копити расечен, по кичми на грбич длаке беле, стар 12 год. висок 147 с.м. има жиг . Скреће се пажња свима полицијским властима на ову покрађу; у случају проналаска извести начел. окр. крагујевачког, с позивом на Бр. 17453.

ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА

Ова група представља једну лоповску дружину, која је свој посао врло вешто почела да врши и да није на време од полиције ухваћена, вероватно да би многа зла починила.

26. септембра ове год. усред дана и са најживљег места у Београду, испред ковачнице Милана Пиварског у дечанској улици, украо је кола са упрегнутим коњима Владимир Манојловић и, кад је дошао на Тркалиште, сачекала га је Вукосава Бабићка сељанка из Вањце и одвезли се у Рипањ. Ту су преноћили код Љубомира Стевановића и оставили му точкове и доњи део кола. Одатле је Владимир отишао са

једним коњем у Вел. Градиште на панађур и ту га продао неком трговцу, али како није имао пасош, то за њега новац није ни добио, већ је коња оставио и обећао да пасош донесе.

После неколико дана Вукосава пошље по свом деверу Максиму Бабићу остатак крадених кола у Београд да се прераде и пребоје, али, како о овој крађи Управа Београда беше известила све коваче и коларе, то ковач Драгиша Крсмановић познаде, да су лотре од крадених кола и ово одмах пријави полицији.

Ову лоповску дружину кварт палилулки предаће кроз који дан суду на суђење. Да је ово организована лоповска дружина, доказ је то, што је Владимир Манојловић у пр. години са мужем Вукосавиним Јованом и оцем њеним Ђорђем Ђорђевићем осуђен био за две крађе коња Теодору Тимићу баштовану ова. и Милети Миловановићу из Јагњила. Он је недавно пуштен са осуде а ова двојица још је издржавају.